

Koordinácia prípravy a implementácie projektov na regionálnej úrovni: rôzne prístupy a ich udržateľnosť

Porovnávacía štúdia

**Priatelia
Zeme**
CEPA

február 2011

Porovnávaciu štúdiu „Kordinácia prípravy a implementácie projektov na regionálnej úrovni: rôzne prístupy a ich udržateľnosť“ vypracovali Priatelia Zeme-CEPA pre Kordináčné združenie obcí mikroregiónu Podpoľanie. Dokument je jedným z výstupov projektu SK0170 „Pilotný systém efektívnej kordinácie finančnej pomoci – Servisné centrum pre mikroregión Podpoľanie“.

Pilotný systém efektívnej kordinácie finančnej pomoci – Servisné centrum pre mikroregión Podpoľanie SK0107. Podporované grantom z Nórska prostredníctvom Nórskeho finančného mechanizmu a zo štátneho rozpočtu SR.

**norway
grants**

Zostavil: Juraj Zamkovský (Priatelia Zeme-CEPA)

Spolupracovali: Miroslav Mojžiš (Priatelia Zeme-CEPA)
Elid Morris (West Wales European Centre)
Wanda Smith (West Wales European Centre)
Zdeněk Zívala (Centrum pro komunitní práci střední Morava)
Dag Arne Hoystad (Norges Naturvernforbund)
Elena Jankovičová (Občianske združenie Podpoľanie)

Grafika: Richard Watzka

Fotografie: titulná strana – Peter Coch, ostatné obrázky sú z archívov Priateľov Zeme-CEPA, WWEC, CpKP a bioenergetickej farmy v Hadelande.

Obsah

Úvod	1
Príklad 1: Pilotný systém koordinácie finančnej pomoci v mikroregióne Podpoľanie ...	2
Kontext	2
Región	3
Opis modelu	5
Riadenie a štruktúra SC	6
Financovanie a udržateľnosť	7
Výsledky a prínosy	8
Dôležité skúsenosti	9
Záver	10
Príklad 2: Verejno-súkromné partnerstvo v mikroregióne Podpoľanie	11
Vznik a vývoj partnerstva	11
Organizačná štruktúra OZ Podpoľanie	12
Činnosť o oblasti sociálnej inklúzie	12
Činnosť miestnej akčnej skupiny	12
Prínosy	13
Príklad 3: Regionálna koordinácia v Západnom Walesu	14
Kontext	14
Región	15
Európske centrum Západného Walesu	16
Financovanie a udržateľnosť WWEC	19
Dôležité skúsenosti	19
Záver	20
Príklad 4: Budovanie kapacít vidieckych obcí na prípravu projektov	21
Kontext	21
1. testovací projekt: Mladí pro venkov – venkov pro mladé: Nové síly pro oživení vesnic	22
Región	22
Opis projektu	22
Udržateľnosť	24
Dôležité skúsenosti	24
2. testovací projekt: Venkov je můj domov – Homecoming	25
Región	25
Opis projektu	28
Udržateľnosť	29
Dôležité skúsenosti	30
Záver	30

Príklad 5: Bioenergetický región Hadeland	31
Kontext	31
Región	32
Bioenergetický región Hadeland (BIO-REG Hadeland)	32
Financovanie	34
Iniciatívy nadväzujúce na BIO-REG Hadeland	34
Prínosy iniciatívy BIO REG Hadeland	35
Udržateľnosť	35
Dôležité skúsenosti	35
Záver	35

V septembri 2009 vzniklo Servisné centrum pre mikroregión Podpoľanie (SC) s cieľom koordinovať a posilniť prípravu a implementáciu projektov v oblasti regionálneho rozvoja pre 17 spolupracujúcich samospráv.

Vytvoreniu tejto inštitúcie predchádzala niekoľkoročná príprava pod vedením občianskeho združenia Priatelia Zeme-CEPA. Počas prípravnej fázy sa posúdili rozvojové problémy a potreby vidieckych regiónov na Slovensku, identifikovali sa zaujímavé a dobre fungujúce modely koordinácie rozvojových iniciatív v iných krajinách a pripravil sa návrh pilotnej regionálnej schémy na Slovensku. Ako cieľový región na jeho otestovanie bol zvolený mikroregión Podpoľanie.

Tento mikroregión s jedinečnými prírodnými hodnotami, krásnou kultúrnou krajinou a živými tradíciami má šancu rozvíjať sa udržateľným spôsobom. Podarí sa mu to vtedy, ak rozhýbe svoju vlastnú (dnes zaostávajúcu) ekonomiku a zvýši svoju nezávislosť od vonkajšej nestability. To sa dá dosiahnuť tak, že odstráni svoju závislosť na dovoze stále drahšej energie, značnej časti služieb, výrobkov a potravín a naučí sa citlivo a účinne využívať svoje vlastné ľudské, prírodné, finančné a ďalšie zdroje na uspokojovanie lokálnych potrieb.

Dôležitý predpoklad pre udržateľný rozvoj mikroregiónu Poľana je dobrá spolupráca medzi samosprávami pri získavaní a využívaní verejných zdrojov. Práve tento účel má podporovať SC. Je jasné, že svoje poslanie začne SC plniť iba postupne. Predpokladom k tomu bude pružná súčinnosť a výdrž jeho partnerov a priebežné prispôsobovanie jeho štruktúry a činnosti skutočným potrebám.

Náklady na prevádzku aj zariadenie SC (vrátane odmien pre personál) v začiatkovej fáze jeho činnosti od septembra 2009 do marca 2011 financujú príspevky z Nórskeho finančného mechanizmu a zo štátneho rozpočtu SR. Na financovanie ďalšej fázy činnosti SC bude potrebné nájsť inú a širšiu kombináciu zdrojov.

Cieľom tejto štúdie je poskytnúť podnety do diskusie o dlhodobej udržateľnosti a efektívnosti SC. Preto sme oslovili jeho partnerov, aby charakterizovali im známe modely koordinácie prípravy a implementácie projektov na regionálnej úrovni z pohľadu ich udržateľnosti, medzi nimi aj partnerov z Walesu a Čiech, ktorí poskytli inšpiráciu pre prípravu zámeru SC.

Príklad 1:

Pilotný systém koordinácie finančnej pomoci v mikroregióne Podpoľanie

Banskobystrický kraj, Slovensko

Kontext

Slovenská republika premrhala šancu využiť predvstupovú pomoc EÚ na vytvorenie fungujúcich modelov správy verejných financií na štátnej, regionálnej aj lokálnej úrovni. Slovensko sa v predvstupovom období nenaučilo efektívne spravovať verejné prostriedky, nevznikli prehľadné štruktúry, jasné a vynútiteľné pravidlá, zrozumiteľné informačné systémy a nevytvorila sa kultúra spolupráce a dôvery.

Naopak, fondy EÚ sa na Slovensku stali predmetom korupcie a zneužívania a používajú sa dodnes neraz v príkrom rozpore s ich účelom. To platí aj o období po vstupe Slovenska do EÚ, keď sa Slovensku otvoril prístup k oveľa väčším štrukturálnym a kohéznym zdrojom z EÚ. Nejasné pravidlá, nedostatočná informovanosť, chronická absencia kapacít na prípravu kvalitných projektov, netransparentné rozhodovanie a ekonomická kríza vytvorili na všetkých úrovniach prostredie, v ktorom sa plytvajú zdroje, uprednostňujú neférové praktiky a skupinové záujmy prekrývajú záujmy verejné. S istým zjednodušením možno povedať, že hlboko zakorenené korupčné prostredie a hlad po zdrojoch vytvára situáciu, v ktorej je na Slovensku v nekompromisnom konkurenčnom boji „každý s každým“.

V tejto situácii sú ekonomicky zaostávajúce regióny v nevýhode oproti veľkým mestám a vyspelejším regiónom najmä na západe krajiny. Vidiecke samosprávy nemajú zdroje ani kapacity na prípravu dokumentácie projektov, nehovoriac o nedostatku prostriedkov na ich prípadné spolufinancovanie. Dostávajú sa do pozície rukojemníka komerčných konzultantov a konzultačných firiem, ktoré pre obce nielen vypracovávajú žiadosti o finančnú podporu a podpornú dokumentáciu k nim, ale veľmi často aj ovplyvňujú to, aké typy projektov si obec u nich nechá vypracovať. Vo všeobecnosti sa obce rozhodujú o projektoch podľa termínov a nastavenia výziev na predkladanie žiadostí o podporu, a nie podľa reálnych potrieb a vlastných strategických priorít. Aj konzultantov si vyberajú väčšinou podľa toho, kto poskytne presvedčivejšie „garancie“ na zabezpečenie „priechodnosti“ projektových žiadostí.

Osobitným problémom Slovenska je kvalita implementácie projektov, ich finančného riadenia, monitorovania ich efektivity a hodnotenia plnenia ich predpokladaných výstupov a cieľov.

Cieľom tohto zámeru bolo vytvoriť podmienky pre poskytovanie kvalitného a stabilného servisu pre vidiecke samosprávy pri využívaní štrukturálnych, ale aj iných verejných fondov vo vybranom vidieckom regióne, otestovať reálne potreby samospráv počas pilotnej fázy, ich schopnosť a kapacity zvládnuť koordináciu takéhoto systému vo vlastnej réžii, navrhnúť zlepšenia a zapracovať ich do aktualizovaného modelu.

Zámer pripravilo združenie Priatelia Zeme-CEPA pre Koordinačné združenie obcí MR Podpoľanie. Predchádzali mu konferencie, exkurzie a pracovné stretnutia s predstaviteľmi obcí, zahraničných partnerských inštitúcií, občianskych združení a regiónov v období 2005 – 2008. Inšpiráciu sa

stal systém koordinácie verejných fondov uplatňovaný vo Walese (pozri Príklad 2: Regionálna koordinácia v Západnom Walese) a projekty na podporu regionálneho rozvoja CpkP na Morave (pozri Príklad 3: Budovanie kapacít vidieckych obcí na prípravu projektov).

Systém sa testoval v mikroregióne Podpoľanie na strednom Slovensku v rokoch 2009 – 2011 s tým, že v budúcnosti môže byť v modifikovanej podobe aplikovaný aj v ďalších regiónoch Slovenska alebo v iných krajinách.

Región

Mikroregión Podpoľanie sa nachádza v centrálnej časti Banskobystrického kraja. Vznikol ako záujmové združenie obcí v roku 1994 s cieľom zabezpečiť udržateľný ekonomický a sociálny rozvoj regiónu. Tvorí ho 18 samospráv, ktorých územia majú spoločnú rozlohu 573,31 km² a žije v nich takmer 39 tisíc obyvateľov (2010).

Obec	Okres	Počet obyvateľov	Rozloha (ha)
Detva	Detva	14 977	6 808,80
Detvianska Huta	Detva	741	1 431,27
Dúbravy	Detva	975	1 954,62
Horný Tisovník	Detva	226	3 216,10
Hriňová	Detva	7 923	12 648,98
Klokoč	Detva	474	983,58
Korytárky	Detva	1 008	903,52
Kriváň	Detva	1 688	910,98
Látky	Detva	526	4 573,84
Lukavica	Detva	138	517,00
Očová	Detva	2 595	8 834,31
Podkriváň	Detva	610	2 588,68
Slatinské Lazy	Detva	467	720,83
Stará Huta	Detva	346	2 457,56
Stožok	Detva	780	894,76
Viglaš	Detva	1 680	3 205,84
Viglašská Huta-Kalinka	Detva	371	1 620,06
Zvolenská Slatina	Zvolen	2 812	3 060,63
Spolu:		38 337	57 331,38

Územiu mikroregiónu dominuje masív Poľany, najvyššia vyhasnutá sopka v strednej Európe s nadmorskou výškou 1 458 m.n.m.. Reliéf Poľany je členitý so zvyškami lávových prúdov, ktoré tvoria významné krajinné dominanty. Nižšie položené časti mikroregiónu Podpoľanie patria do teplej

Budova SC v Detve

a mierne teplej klimatickej oblasti, územia nad 700 – 800 m.n.m. patria do chladnej klimatickej oblasti. Priemerná ročná teplota v najnižšie položených miestach je 7,8 °C, postupne klesá každých 100 m o priemerne 0,5 °C a v najvyšších polohách sa pohybuje okolo 4 °C. Priemerné ročné množstvo zrážok sa pohybuje od 625 mm v najnižších polohách, na Poľane padne ročne až 1 100 mm zrážok.

Územie patrí k povodiam riek Hron a Ipel'. Na toku Slatiny je vybudovaná vodárenská nádrž Hriňová, ktorá dodáva pitnú vodu do skupinového vodovodu Hriňová–Lučenec–Filakovo a zásobuje najmä okresy Detva, Zvolen a Lučenec. Na území mikroregiónu sa nachádzajú bohaté zdroje pitnej vody a 25 prirodzených alebo navŕtaných prameňov minerálnych vôd, z ktorých najvýdatnejšie sú v katastráli obce Klokoč.

Približne tri štvrtiny rozlohy mikroregiónu Podpoľanie sa zaraďujú medzi územia s vysokou kvalitou životného prostredia. Patria sem najmä časti zasahujúce do CHKO Poľana, kde sa ochrana zameriava na jedinečné biotopy s výskytom mnohých chránených a endemických druhov flóry a fauny. Zvyšná časť je zaradená medzi územia s vyhovujúcim a mierne narušeným životným prostredím.

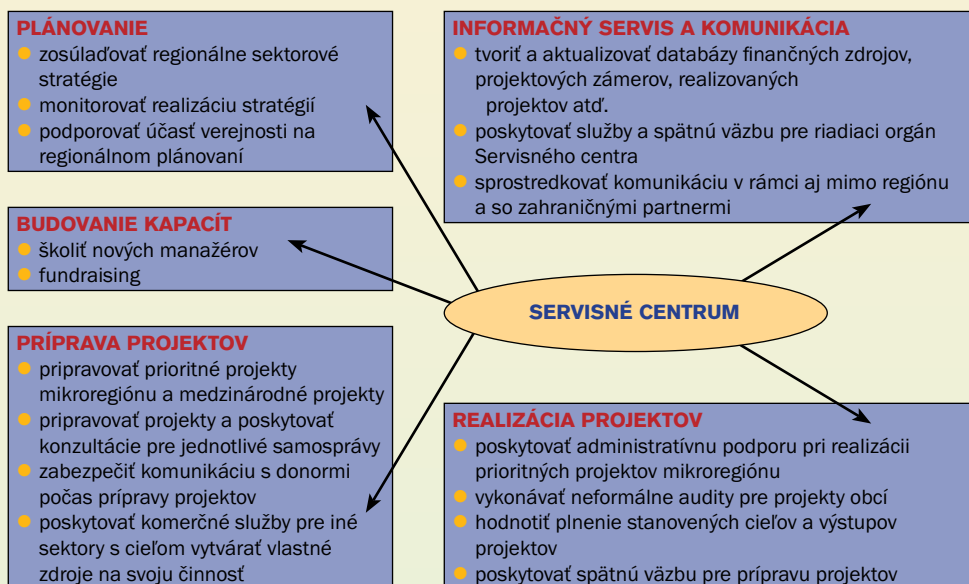
Mikroregión Podpoľanie je podhorská oblasť typická rozptýleným lazničným osídlením, ktoré je veľkosťou aj štruktúrou ojedinelá v rámci Slovenska aj strednej Európy. Lesy pokrývajú približne 45 % územia a poľnohospodárska pôda takmer polovicu územia, pričom dve tretiny z nej tvoria trvalé trávnaté porasty (66,8 %).

Najviac obyvateľov žije v mestách Detva a Hriňová (spolu takmer 60 % všetkých obyvateľov mikroregiónu). Súčasťou mikroregiónu sú aj veľmi malé obce (Lukavica, Horný Tisovník a Stará Huta). V každej z nich žije menej než 1 % obyvateľov mikroregiónu. Celkový počet obyvateľov v mikroregióne od roku 1994 klesá.

Opis modelu

Inštitucionálnym základom pilotného systému koordinácie finančnej pomoci je Servisné centrum pre mikroregión Podpoľanie. SC je organizačná jednotka Koordináčného združenia obcí mikroregiónu Podpoľanie (KZ Podpoľanie)¹.

Pôvodný zámer formuloval úlohy SC v piatich základných oblastiach nasledovne:

Prax ukázala, že z celkového portfólia plánovaných úloh SC samosprávy považujú za najdôležitejšie vyhľadávanie možných externých finančných zdrojov a prípravu projektov. Z tohto pohľadu SC poskytuje samosprávam kapacity v dvoch veľmi dôležitých oblastiach: pri príprave väčších prioritných projektov na úrovni mikroregiónu alebo viacerých obcí a pri príprave menších a jednoduchších projektov na úrovni jednotlivých samospráv.

¹ KZ Podpoľanie je združenie obcí, ktoré vzniklo v roku 1994. Jeho členmi sú starostovia a primátori členských samospráv. Zastupuje záujmy samospráv mikroregiónu Podpoľanie a zabezpečuje ich súčinnosť pri budovaní infraštruktúry, príprave projektov, rozvoji turistiky, v oblasti kultúry a podobne.

Prípravu väčších prioritných projektov (projekty nadobecného, regionálneho charakteru) zabezpečuje trojčlenný tím projektových manažérov pod vedením riaditeľky SC a s podporou asistentky a manažéra pre informácie a komunikáciu.²

Na prípravu menších a jednoduchších projektov pre obce bolo vyškolených 15 osôb z mikroregiónu Podpoľanie, z ktorých 8 vybraní získali zamestnanie ako lokálni projektoví manažéri. Každý z nich pod vedením koordinátora pracoval 18 mesiacov na plný úväzok pre 2 až 3 obce.³

Pôvodný zámer stanovil základné princípy pre činnosť SC:

- Transparentnosť pri všetkých operáciách SC a zainteresovaných subjektov.
- Spoločné záujmy mikroregiónu majú prednosť pred individuálnymi záujmami samospráv, zainteresovaných subjektov, jednotlivcov a politikov.
- Snaha o dosiahnutie finančnej sebestačnosti SC prostredníctvom komerčných konzultačných služieb nesmie ohroziť podstatu SC (t.j. koordinovať štruktúrálne pomoc v mikroregióne Podpoľanie).

Riadenie a štruktúra SC

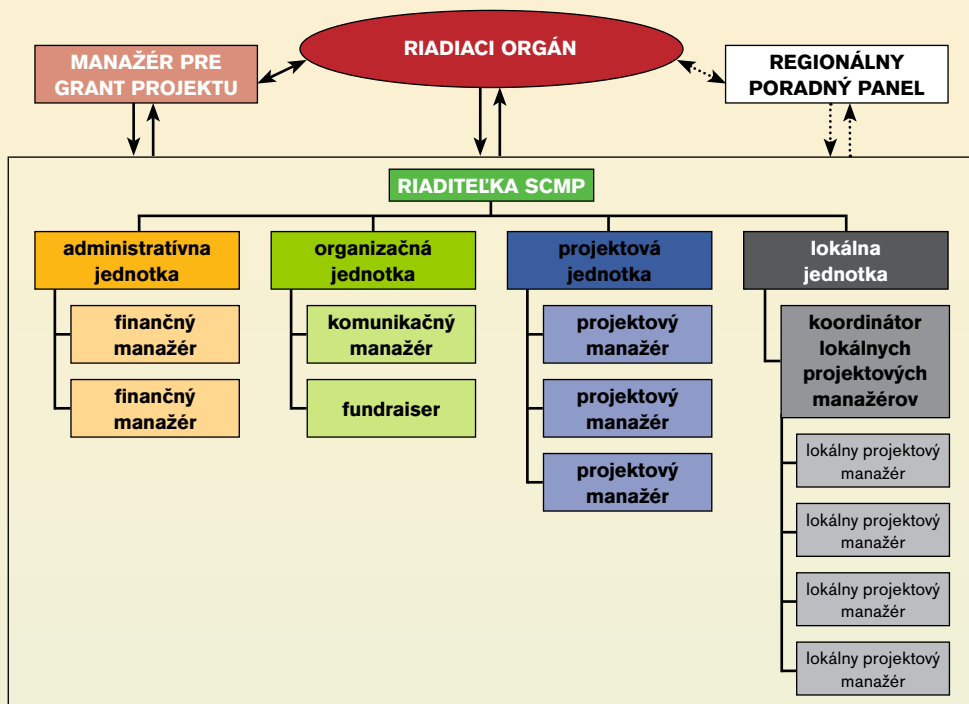
Činnosť SC riadi a kontroluje KZ Podpoľanie, ktoré je riadiaci orgán (RO) a rozhoduje o všetkých strategických otázkach (napr. schvaľuje plán činnosti a priority pre daný rok), rozpočte a personálnom zložení SC. RO vydáva aj pokyny pre pracovníkov SC.

Regionálny poradný panel (RPP) monitoruje činnosť SC a sleduje plnenie plánovaných výstupov a cieľov. Poskytuje RO a personálu SC odporúčania na zlepšenie činnosti SC, pričom podnety RPP majú pre RO poradný charakter. RPP je nezávislý od RO a jeho činnosť je vymedzená štatútom, ktorý schválil RO. Jeho členmi sú zástupcovia Banskobystrického samosprávneho kraja, občianskeho združenia Podpoľanie, Krajskej regionálnej rozvojovej agentúry v Banskej Bystrici, Priateľov Zeme-CEPA, Centra pre vzdelávanie neziskových organizácií a Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Stretnutia RPP pripravuje riaditeľka SC a zúčastňuje sa ich obyčajne aj zástupca RO (obaja bez hlasovacieho práva).

SC malo počas pilotnej fázy (september 2009 – marec 2011) 17 zamestnancov, ktorí mali pracovnú zmluvu s KZ Podpoľanie, z toho 3 projektových manažérov a 8 lokálnych projektových manažérov. Na čele SC je riaditeľka. RO prijal nasledovnú organizačnú schému SC:

2 Tento komponent SC bol inšpirovaný činnosťou verejnej servisnej inštitúcie s dlhou tradíciou a vynikajúcimi úspechmi – Európskeho centra Západného Walesu (West Wales European Centre – WWEC). Predstavitelia WWEC pomáhali pri príprave zámeru SC a poskytli jeho tvorcom neoceniteľné skúsenosti.

3 Tento komponent SC bol inšpirovaný projektom „Mladí pro venkov“, ktorý na Morave realizovalo Centrum pro komunitní práci. Jeho cieľom bolo okrem posilnenia kapacít na tvorbu projektov v malých obciach aj udržať na vidieku mladých perspektívnych ľudí.

Partneri SC sú Priatelia Zeme-CEPA (metodický garant počas pilotnej fázy, mali na starosti hodnotenie projektu a šírenie jeho výsledkov), Banskobystrický samosprávny kraj (spolupracoval pri šírení výsledkov projektu do iných regiónov), Centrum vzdelávania neziskových organizácií (poskytovalo odborné konzultácie a školenia personálu), občianske združenie Podpoľanie (zabezpečovalo kontakt s miestnou akčnou skupinou), Centrum pro komunitní práci střední Morava (zabezpečovalo exkurzie a sťaže pre personál SC na strednú Moravu, West Wales European Centre (poskytovalo odborné konzultácie) a Norges Naturvernforbund (sprostredkúvali skúsenosti s koordináciou regiónov v Nórsku).

Financovanie a udržateľnosť

Podmienky na zriadenie SC (vrátane konzultácií, sprostredkovania partnerov, prípravy štúdií, analýz, zámeru, projektu aj žiadosti o finančnú podporu) pre KZ Podpoľanie vytvárali v rokoch 2005 – 2009 bezplatne Priatelia Zeme-CEPA. Výdavky na tieto činnosti kryli z rôznych grantov a z vlastných zdrojov.

Náklady na personál, prevádzku aj zariadenie SC počas pilotnej fázy v celkovej sume 565 tisíc EUR financovali príspevky z Nórskeho finančného mechanizmu (85 %) a zo štátneho rozpočtu SR (15 %). Mesto Detva prenajalo SC priestory v historickej budove bývalého mestského úradu.

Počas pilotnej fázy sa preukázala potreba modifikovať štruktúru aj rozsah činnosti SC. Neosvedčilo sa napríklad striktno rozlišovať projektových manažérov na tých, ktorí mali zabezpečovať

prípravu väčších a komplikovanejších projektov regionálneho významu a lokálnych projektových manažérov. Väčšina z nich nemala predchádzajúce skúsenosti s projektovým manažmentom a museli absolvovať rovnaké vstupné školenia. Niektoré funkcie je možné kumulovať (napríklad pozície komunikačného manažéra a riaditeľky alebo pozície osoby zodpovednej za zabezpečenie finančných zdrojov, finančnej manažérky a účtovníčky).

V druhej polovici pilotnej fázy venovalo vedenie SC značnú pozornosť príprave rôznych variantov financovania jeho ďalšej činnosti. Pôvodný zámer predpokladal kombináciu grantov, príjmy za implementáciu niektorých regionálnych projektov, príspevky od Banskobystrického samosprávneho kraja, príspevky od členských obcí KZ Podpoľanie a príjmy z vlastnej činnosti SC.

Zmluvné podmienky projektu financovaného z Nórskeho finančného mechanizmu zaviazali KZ Podpoľanie udržať systém najmenej 5 rokov po jeho ukončení, pričom ako záväzné boli stanovené niektoré indikátory. Z pohľadu udržateľnosti SC sa ako najkomplikovanejší ukázal indikátor počtu vytvorených pracovných miest. Rozhodovanie o ďalšom pôsobení SC skomplikovali aj komunálne voľby, ktoré pred ukončením projektu zmenili vedenie v 8 zo 18 samospráv MR Podpoľanie a ekonomická kríza, kvôli ktorej väčšina obcí začala v roku 2011 hospodáriť podľa rozpočtového provizória a nebolo pre ne ľahké zaviazat' sa k výraznejšiemu financovaniu činnosti SC.

Výsledky a prínosy

Vzhľadom na časový posun začiatku realizácie pilotnej fázy projektu a dlhý čas potrebný na hodnotenie účinnosti hlavnej činnosti SC (príprava projektov a podpora pri ich realizácii), sa zatiaľ nedá výpovedne merať účinnosť aktivít SC.

Počas hodnoteného obdobia sa však dali identifikovať pozitívne a negatívne aspekty, ktoré ovplyvnili účinnosť aktivít SC. Práve na tieto otázky sa zameral interný audit efektívnosti SC počas pilotnej fázy. Jeho účelom bolo predchádzať predvídateľným problémom v budúcnosti a zároveň posilňovať silné stránky SC.

Počas pilotnej fázy sa SC inštitucionalizovalo a vytvorilo podmienky na plnenie svojho účelu v budúcnosti.

- Vyškolil sa personál SC (projektoví manažéri aj ďalší pracovníci). Tento personál získal cenné skúsenosti s prípravou projektov a oboznámil sa s prácou, spôsobom fungovania a problémami samospráv.
- RO prijal základné interné smernice, ktoré upravujú činnosť SC. Vedenie SC vytvorilo systém vnútornej aj externej komunikácie a riadenia.
- SC získalo vhodné priestorové, technické, materiálne a finančné podmienky pre prácu.
- SC vykonalo prieskum potrieb a priorít v každej obci MR Podpoľanie formou osobných konzultácií s predstaviteľmi všetkých samospráv. Na základe záverov prieskumu RO schválil prioritné oblasti, na ktoré sa sústredila pozornosť SC pri príprave projektov.
- SC pripravilo aktualizácie programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja pre 11 obcí (táto činnosť zahŕňala najmä prípravu dotazníkov, zber a spracovanie údajov a konzultácie s obecnými poslancami).
- SC vytvorilo a pravidelne aktualizovalo rozsiahlu databázu aktuálnych grantových a dotačných programov, ktorá je obsahom a rozsahom ojedinelá na Slovensku. Všetky obce boli priebežne informované o nových grantových výzvach.

- Lokálni projektoví manažéri pripravili a odovzdali 27 lokálnych projektov v rámci programu LEADER prostredníctvom MAS a 82 ďalších lokálnych projektov v rámci rôznych podporných schém a grantových programov s rôznymi uzávierkami a s rôznou mierou náročnosti. Počas pilotnej fázy teda každý lokálny projektový manažér pripravil a odovzdal v priemere 13,6 projektov. Okrem odovzdaných projektov rozpracovali lokálni projektoví manažéri ďalších 21 lokálnych projektov a začali pracovať aj na implementácii 25 schválených lokálnych projektov.
- Projektoví manažéri počas pilotnej fázy odovzdali 6 samostatných projektov, pripravujú ďalší 1 regionálny projekt a pracujú na implementácii 1 regionálneho projektu.
- Celková hodnota projekčných prác SC pre samosprávy počas pilotnej fázy sa odhaduje na 89 500 EUR. Táto hodnota zahŕňa náklady na prípravu a implementáciu projektov a aktualizácie programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ktoré by obce inak museli zaplatiť iným subjektom.
- Z projektov, ktoré SCMP pripravilo pre samosprávy, 26 získalo podporu od rôznych verejných a súkromných inštitúcií. SCMP tím prispelo k získaniu 646 146 EUR pre lokálny a regionálny rozvoj v mikroregióne Podpoľanie.

Dôležité skúsenosti

Predpokladom dobrého fungovania servisnej inštitúcie typu SC je aktívna účasť samospráv na príprave zámeru a ich vynikajúca súčinnosť v prípravnom období. Slabiny v tejto oblasti sa prejavili neskôr počas pilotnej fázy pôsobenia SC. Samosprávy počas prípravy zámeru síce prejavili záujem o vytvorenie SC ako svojej servisnej jednotky, nevyčlenili však dostatočné kapacity a čas na tento účel.

Neskôr – počas realizácie pilotnej fázy – vznikali komplikácie, ktorým bolo možné predísť. Napríklad, samosprávy dostatočne neetablovali úlohu SC pri odstraňovaní svojej závislosti od komerčných subjektov pri príprave projektov (t.j. základné poslanie tohto modelu) ani nešpecifikovali úlohu SC v celkovej koordinácii rozvoja mikroregiónu. Tým dochádzalo k nedorozumeniam a napätiam v mikroregióne, čomu pravdepodobne nemožno úplne predísť, je však možné predvídať ich a prijať vhodné a včasné opatrenia na podporu spolupráce medzi regionálnymi organizáciami.

Kľúčovú úlohu pri formovaní a riadení tohto modelu teda musia mať samosprávy, ktorým má SC slúžiť. Samosprávy ako budúci RO SC musia byť prirodzenou a aktívnou oporou SC, musia poznať jeho činnosť a musia považovať personál SC za svoju dôležitú súčasť a partnersky s ním komunikovať. RO musí v prípade potreby usmerňovať komunikáciu s inými regionálnymi organizáciami a vysvetľovať im význam SC.

Počas pilotnej fázy sa tiež ukázalo, že časť samospráv združených v KZ Podpoľanie ďalej využívalo popri službách SC aj služby komerčných konzultantov. Tým na jednej strane vznikal dojem predimenzovanosti SC a zároveň sa znižoval jeho prínos pre obce. Samosprávy už počas tvorby zámeru musia jednoznačne špecifikovať, do akej miery chcú v budúcnosti využívať služby SC (t.j. do akej miery sa stotožňujú s poslaním SC) a za akých okolností budú využívať na prípravu projektov komerčné služby. Od tejto informácie totiž závisí návrh kapacít SC a tiež návrh opatrení na zabezpečenie jeho výkonu a kvality práce. Ak je napríklad dôvodom komerčných zakázok obcí obava z kvality pripravovaných projektov, je potrebné zlepšiť hodnotenie práce projektových manažérov SC. Ak je obava opodstatnená, situáciu možno riešiť buď zvýšením ich kvalifikácie alebo výmenou pracovníka. Túto situáciu treba riešiť aj preto, že SC by malo otestovať aj rôzne spôsoby doplnkového samofinancovania v budúcnosti, vrátane konzultačnej činnosti pre iné subjekty ako pre obce

mikroregiónu Podpoľanie. Bolo by absurdné, keby SC chcelo na svoje spolufinancovanie získavať prostriedky prípravou projektov pre cudzie obce, zatiaľ čo časť obcí v mikroregióne Podpoľanie by si v tom istom čase prípravu podobných projektov komerčne objednávalo u firiem.

Samosprávy (RO) musia už pri tvorbe zámeru modelu tohto druhu sami definovať a nastaviť parametre svojej budúcej servisnej inštitúcie (SC): štruktúru, veľkosť, rozsah činnosti a podobne. V prípade SC samosprávy tento moment podcenili a do záväzných indikátorov projektu (z ktorého sa financuje činnosť SC v pilotnej fáze) sa dostal aj konkrétny počet pracovných miest. To komplikuje udržateľnosť SC. Činnosť SC – ak má byť efektívna – je totiž potrebné aktualizovať podľa potrieb a podmienok. Napríklad, globálna kríza, ktorá postihla aj samosprávy na Slovensku (a ktorá sa ďalej prehľbuje), vážne ovplyvnila schopnosť obcí zabezpečiť spolufinancovanie nových projektov (ktorých príprava tvorí hlavnú činnosť SC). To isté platí aj o ich schopnosti spolufinancovať činnosť SC. Okrem toho, po zmene vlády (v novembri 2010) došlo k pozastaveniu procesu ďalšieho schvaľovania časti projektov, čo ovplyvňuje aj možnosti a tempo činnosti SC.

Pilotná fáza činnosti SC ukázala potrebu kvalitnej a priebežnej dokumentácie a hodnotenia výkonu personálu. Napríklad, je užitočné kategorizovať projekty, ktoré pripravujú projektoví manažéri SC. Podľa náročnosti resp. podľa objemu žiadaných financií je možné projekty rozdeľovať na malé a veľké; podľa počtu žiadateľov na individuálne a regionálne projekty a podobne. Posudzovanie výkonu projektových manažérov nemožno robiť zjednodušeným porovnaním počtu odovzdaných projektov.

Je dobré priebežne vyčíslávať hodnotu odovzdaných projektov, t.j. odhadnúť cenu, za ktoré by si obce obstarali prípravu (resp. implementáciu) projektov rôznej náročnosti na trhu. Táto hodnota vyjadruje priame úspory samosprávam. Od výšky týchto úspor by sa mala odvíjať miera spolufinancovania SC v budúcnosti.

Niektoré činnosti SC zamýšľané v pôvodnom zámere nebolo možné z časových dôvodov realizovať v pilotnej fáze. SC napríklad zatiaľ nevykonávalo neoficiálne vnútorné audity pre individuálne projekty obcí. Tieto aktivity sa dajú považovať skôr za perspektívne. Počas pilotnej fázy samosprávy kládli jednoznačný dôraz na prípravu projektových zámerov.

Na základe skúseností z pilotnej fázy možno odporučiť intenzívnejšiu tímovú prácu projektových manažérov (t.j. ich spoluprácu na príprave väčších projektov), opustenie ich špecializácie (jedna osoba – jedna prioritná oblasť) a zrušenie ich delenie na regionálnych a lokálnych projektových manažérov. Ako užitočné sa javí aj zlúčenie niektorých funkcií, ako už bolo spomenuté vyššie.

Záver

Význam koordinácie prípravy a implementácie projektov na úrovni vidieckych regiónov na Slovensku nielen neklesá, ale s množiacimi sa ekonomickými problémami vidieka stále rastie. Otázka ostáva ich inštitucionálny rámec, financovanie a prepojenie na už existujúce systémy koordinácie regionálneho rozvoja a plánovania.

Model, ktorý sa testuje v mikroregióne Podpoľanie, predstavuje jednu možnú cestu (aj keď obmedzenú vzhľadom na výnimočnú možnosť pokryť jeho pilotnú fázu z externých zdrojov). Skúsenosti z pilotnej fázy činnosti SC pre mikroregión Podpoľanie potvrdzujú najmä potrebu zabezpečiť intenzívnu účasť samospráv na jeho príprave a riadení, správne odhadnúť rozsah jeho aktivít a vopred zabezpečiť vhodnú kombináciu zdrojov jeho financovania v ďalšom období.

Príklad 2:

Verejno-súkromné partnerstvo v mikroregióne Podpoľanie

Banskobystrický kraj, Slovensko

Vznik a vývoj partnerstva

V tom istom mikroregióne ako opisuje príklad 1 (bez obce Lukavica), pôsobí od roku 2005 Občianske združenie Podpoľanie (OZ Podpoľanie). Je to verejno-súkromné partnerstvo, ktoré má v súčasnosti 50 členov, z toho 45 % zástupcov je verejného sektora a 55 % zo súkromného sektora (vrátane 17 obcí a miest, KZ Podpoľanie, škôl, príspevkových organizácií, občianskych združení, podnikateľov a aktívnych občanov).

Cieľ partnerstva je zastrešiť rozvojové aktivity v regióne a prispieť k jeho koordinovanému rozvoju na základe spoločného plánovania a realizácie zámerov. Jeho vzniku predchádzalo budovanie ľudských kapacít a dlhoročná aktivizácia partnerov, ktorá vyústila do spolupráce a prijatia spoločných záverov, ako smerovať rozvoj územia.

V rozvoji partnerstva sa dajú identifikovať nasledujúce dôležité medzníky:

- V roku 1994 vzniklo združenie obcí KZ Podpoľanie (je opísaný v príklade 1).
- V roku 2001 obce okresu Detva v rámci projektu Fondu rozvoja vidieka sformovali Výkonnú okresnú partnerskú skupinu (VOPS), zloženú zo zástupcov 3 sektorov. VOPS vypracovala audit zdrojov, Regionálny operačný plán okresu Detva (ROP), vyhlasovala výzvy, realizovala výber projektov na miestnej úrovni pre obce, podnikateľov a mimovládne organizácie a monitorovala ich realizáciu.
- V roku 2003 KZ Podpoľanie v spolupráci s miestnymi mimovládnymi organizáciami a okresným úradom v Detve vypracovali miestnu agendu 21 a lokálne rozvojové plány pre 4 obce.
- V roku 2005 vznikla Mikroregionálna pracovná skupina (MIPS), ktorá aktualizovala audit zdrojov mikroregiónu a obcí, vypracovala rozvojový plán mikroregiónu a 15 obcí. V tomto roku vzniklo aj verejno-súkromné partnerstvo OZ Podpoľanie.
- V roku 2006 si OZ Podpoľanie vytýčilo prioritné oblasti pôsobenia a nástroje na realizáciu cieľových opatrení: nástrojom na realizáciu opatrení v oblasti rozvoja vidieka sa stala miestna akčná skupina, nástrojom v oblasti aktivizácie obyvateľstva a sociálnej inklúzie sa stalo partnerstvo sociálnej inklúzie a oblasť vzdelávania bola spoločná pre oba nástroje. OZ Podpoľanie sa prihlásilo k prístupu LEADER, ktorého základom je inovatívny rozvoj vidieckeho územia zapojením verejného a súkromného sektora do procesu rozhodovania, plánovania a realizácie aktivít.
- V roku 2007 OZ Podpoľanie začalo pripravovať podklady pre tvorbu integrovanej stratégie rozvoja územia Podpoľanie a v roku 2008 túto stratégiu dokončilo pod názvom „4P – Program pre príťažlivé Podpoľanie“. Stratégia bola pripravená na obdobie do roku 2015 a OZ Podpoľanie sa ňou uchádzalo o finančnú podporu programu LEADER v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013.
- V roku 2009 OZ Podpoľanie získalo štatút Miestnej akčnej skupiny a začalo realizovať integrovanú stratégiu rozvoja vidieka.

Organizačná štruktúra OZ Podpoľanie

50-členné Valné zhromaždenie je najvyšším orgánom OZ Podpoľanie. Je tvorené zo všetkých členov združenia. Rozhoduje o najmä existencii OZ Podpoľanie, o jeho stanovách, volí a odvoláva členov rady, riaditeľa, revízora, rozhoduje o vylúčení členov, schvaľuje plán činnosti a rozpočet.

Výkonným orgánom OZ Podpoľanie je 5-členná Rada, ktorá riadi činnosť združenia v období medzi stretnutiami valného zhromaždenia. Štatutárnym orgánom združenia riaditeľ a kontrolným orgánom je revízor.

Na riadenie MAS vytvorilo OZ Podpoľanie miestnej akčnej skupiny 19-členný riadiaci orgán pre činnosť MAS, 6-členný Monitorovací výbor MAS a 7-člennú Výberovú komisiu pre hodnotenie projektov, ktorá sa vytvára vždy pre konkrétnu výzvu.

OZ Podpoľanie má 7 pracovníkov, z toho 3 realizujú aktivity MAS a 4 zabezpečujú aktivity v oblasti sociálnej inklúzie.

Činnosť o oblasti sociálnej inklúzie

OZ Podpoľanie na v sociálnej oblasti zameriava na:

- budovanie partnerstva sociálnej inklúzie
- prácu komunitných konzultantiek, ktoré poskytujú konzultácie a asistenciu pri plánovaní a aktivizácii činnosti v oblasti sociálnej inklúzie na úrovni obcí
- činnosť Centra zamestnanosti, ktoré sa zameriava na skupinové a individuálne poradenstvo pre nezamestnaných a aktívne vyhľadávanie zamestnania pre klientov centra. Centrum zamestnanosti dosiahlo 50 % úspešnosť v umiestnení záujemcov z radov dlhodobo nezamestnaných do zamestnania.
- aktivizáciu znevýhodnených skupín občanov prostredníctvom mikrograntov OZ Podpoľanie
- vzdelávanie, výmenu skúseností pre subjekty a aktivistov pracujúcich v sociálnej oblasti

Na tieto aktivity získalo OZ Podpoľanie finančné zdroje vo výške 209 330 EUR a v ďalšom období predpokladá financovať ich prostredníctvom projektov, ktoré sú priebežne pripravované v rámci organizácie ako aj v spolupráci s partnermi a obcami Podpoľania.

Činnosť miestnej akčnej skupiny

Po získaní štatútu miestnej akčnej skupiny (MAS) v roku 2009 získalo OZ Podpoľanie finančné prostriedky z Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 vo výške vyše 2,5 mil. EUR na obdobie 5 rokov. Tieto prostriedky sa využívajú na realizáciu projektov v rámci naplánovaných opatrení (2 084 580 EUR) a na činnosť MAS (416 915 EUR).

Získané prostriedky na realizáciu projektov MAS rozdelí subjektom z mikroregiónu Podpoľanie prostredníctvom výziev počas 5 rokov. O tieto granty sú oprávnené uchádzať sa obce, poľnohospodári, fyzické osoby poskytujúce nízkapacitné ubytovanie, mimovládne organizácie a vzdelávacie inštitúcie, ktoré pôsobia v cieľovom území MAS. Témy výziev sú:

- Podpora diverzifikácie nepoľnohospodárskych činností so zameraním na spracovanie tradičných materiálov.

- Podpora činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu so zameraním na budovanie nízkapacitného ubytovania a doplnkových služieb cestovného ruchu ako aj marketing cestovného ruchu.
- Vzdelávanie a informovanie pre podporu rozvoja vidieckej turistiky v Podpoľaní.
- Obnova a rozvoj obcí, občianskej vybavenosti a služieb.

Od decembra 2009 OZ Podpoľanie vyhlásilo 5 výziev v rámci implementácie integrovanej stratégie a prijalo 52 projektov v celkovej hodnote 1 742 556 EUR.

Prostriedky určené na rozvoj MAS budú využité na koordináciu aktivít v Podpoľaní, administráciu implementácie integrovanej stratégie ako aj na zvyšovanie zručností členov partnerstva a propagáciu aktivít subjektov Podpoľania. MAS Podpoľanie sa sústreďuje na podujatia propagujúce aktivity obcí, subjektov cestovného ruchu ako aj výrobcov miestnych výrobkov (poľnohospodárov a remeselníkov).

Schválená integrovaná stratégia rozvoja územia Podpoľanie predpokladá aj prípravu a realizáciu projektov národnej a nadnárodnej spolupráce a preto MAS vyhľadáva partnerov pre spoluprácu. V roku 2007 OZ Podpoľanie podpísalo zmluvy o spolupráci s MAS Malohont, verejno-súkromným partnerstvom Muránska Planina a MAS Poodří z Českej republiky. V roku 2008 MAS podpísala zmluvu o spolupráci s Parc Naturel régional du Pilat z Francúzska. Realizácia spoločných národných a nadnárodných projektov s partnermi predpokladá príjem ďalších prostriedkov vo výške asi 150 000 EUR.

Na implementácii integrovanej stratégie rozvoja územia Podpoľanie MAS Podpoľanie spolupracuje aj s Banskobystrickým samosprávnym krajom (BBSK). BBSK v minulosti dalo prísľub na spolufinancovanie stratégie vo výške vyše 41 tisíc EUR Tieto prostriedky by mali byť rozdelené subjektom z mikroregiónu na základe výziev OZ Podpoľanie.

Prínosy

Strategickým cieľom integrovanej stratégie rozvoja územia „4P-Program pre príťažlivé Podpoľanie“ je stabilizácia počtu obyvateľov najmä vidieckych oblastí regiónu Podpoľanie. Prijaté opatrenia sa v plánovacom období 2009 – 2015 sústreďujú na podporu rozvoja cestovného ruchu. Aktivity OZ Podpoľania a ich finančné krytie smerujú k dosiahnutiu naplánovaných cieľov, na tento účel OZ Podpoľanie zabezpečilo do začiatku roka 2011 takmer 2,8 mil EUR.

Dôležitý prínos pre mikroregión Podpoľanie je existencia verejno-súkromného partnerstva, ktoré vytvára v území predpoklady pre udržateľný rozvoj založený na potrebách zdola.

Príklad 3:

Regionálna koordinácia v Západnom Walese

Región Carmarthenshire

Kontext

Verejná správa vo Walese poskytuje rozsiahlu administratívnu podporu, informačný servis a poradenstvo pre prijímateľov verejných grantov zo všetkých troch sektorov (verejného, neziskového aj podnikateľského). Osobitnú pozornosť venuje nielen plánovaniu a koordinácii prípravy projektových zámerov, ale aj ich realizácii, monitoringu a vyhodnocovaniu.

Personál WWEC v Carmarthere

Servisné inštitúcie, ktoré vo Walese na tieto účely vznikli, medzi sebou dobre komunikujú. Výsledkom sú inovatívne projekty, ktoré sú v súlade s dlhodobými regionálnymi rozvojovými prioritami a takmer žiadny „projektový odpad“⁴. Žiadatelia zo všetkých troch sektorov tak šetria nemalé finančné prostriedky vynaložené na prípravu projektov.

4 Väčšina pripravovaných projektov, ktoré sa uchádzajú o príspevky z verejných fondov, získa vo Walese podporu. V absolútnom počte je ich zrejme menej v porovnaní s počtom projektov pripravovaných na Slovensku prepočítaných na počet obyvateľov alebo samospráv, ale podiel schválených a podporených projektov je vo Walese o to vyšší.

Na tento rozsiahly servis využívajú inštitúcie vo Walese verejné prostriedky vrátane zdrojov z technickej pomoci v rámci štrukturálnych fondov EÚ. Skúsenosti z tejto krajiny jednoznačne dokazujú, že sa oplatí investovať verejné prostriedky do kvalitnej, hustej a ľahko dostupnej poradensko-konzultačnej činnosti na regionálnej úrovni.

Podporu verejného sektora pri využívaní verejných grantov vrátane štrukturálnych fondov zabezpečujú *sekretariáty regionálnych partnerstiev*. Ich činnosť je financovaná z príjmov z vlastnej činnosti a z rôznych príspevkov a grantov. Pre inštitúcie verejnej správy, zabezpečujú pomoc pri plánovaní a bezplatný informačný servis a pomoc pri príprave projektov a pri finančnom riadení a implementácii schválených projektov.

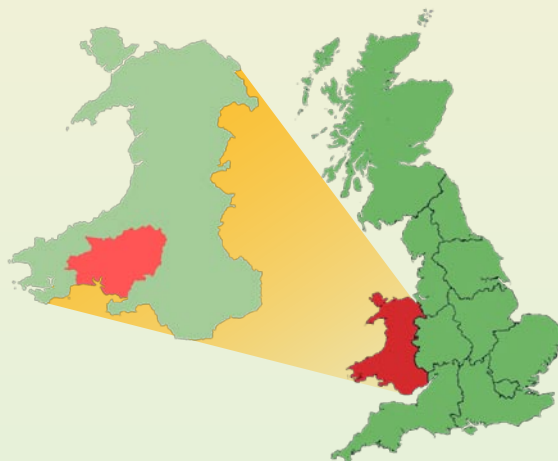
Waleský úrad pre dobrovoľníctvo (Wales Council for Voluntary Action – WCVA) je strešná organizácia asi tisíc mimovládnych organizácií vo Walese a má pobočky v každom regióne. Okrem toho, že zabezpečuje informačný a poradenský servis pre dobrovoľnícky sektor pri príprave projektov, spravuje aj významné regratingové programy, pomáha rozvíjať kapacity dobrovoľníckych organizácií, podporuje ich kampane, zabezpečuje pre ne výskum a odbornú činnosť a zastupuje ich záujmy na národnej úrovni a vo vzťahu k EÚ. Táto servisná inštitúcia je financovaná zo štrukturálnych fondov.

Waleská rozvojová agentúra (Welsh development agency – WDA) je súčasť waleskej regionálnej vlády (Welsh Assembly Government) a poskytuje širokú škálu profesionálnych služieb podnikateľom. Jej cieľ je znižovať nezamestnanosť, zvyšovať investície do regenerácie zaostávajúcich oblastí a dbať na to, aby podnikateľské programy prispievali k udržateľnému rozvoju a k podpore ekologických regionálnych dopravných systémov.

Región

Wales je jednou zo štyroch krajín Veľkej Británie s približne 3 miliónmi obyvateľov. Jeho administratíva podlieha britskej centrálnej vláde v Londýne a Národnému zhromaždeniu pre Wales (National Assembly for Wales) v Cardiffe. Britská centrálna vláda si ponecháva právomoci v oblasti primárnej legislatívy (napr. daňových zákonov).

Národné zhromaždenie pre Wales má právomoci v oblasti sekundárnej legislatívy, ktorá sa týka vybraných sektorových politík. Výkonným orgánom Národné zhromaždenie pre Wales je vláda (Welsh Assembly Government) s 12 ministerstvami.

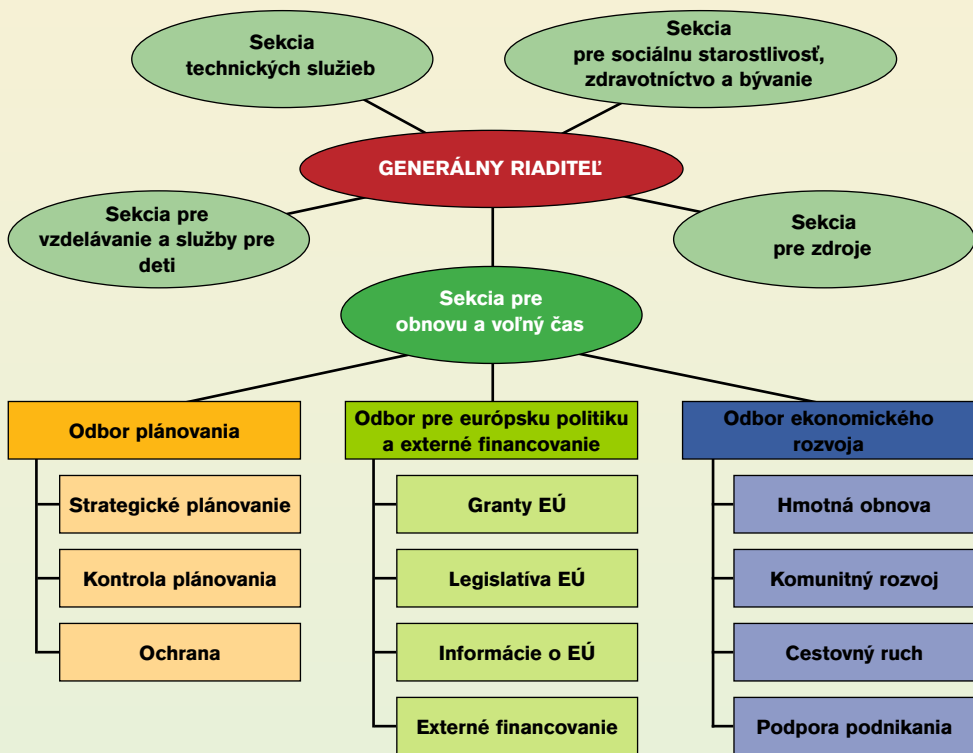

Wales je rozdelený do 22 správnych celkov (regiónov), z ktorých každý má vlastnú regionálnu samosprávu. Koordináciu regionálnych samospráv zastrešuje Združenie samospráv Walesu (Welsh Local Government Association). Toto združenie ich zastupuje aj vo vzťahu k bruselským inštitúciám.

Jedným zo správnych celkov je región Carmarthenshire s rozlohou 2 395 km², v ktorom žije takmer 180 tisíc obyvateľov. Nachádza sa na juhu krajiny a jeho hlavným mestom je Carmarthen so 14 650 obyvateľmi.

Najvyšší výkonný orgán regiónu je Rada regiónu Carmarthenshire (Carmarthenshire County Council). Tento regionálny orgán verejnej správy zamestnáva približne 9 tisíc pracovníkov a zodpovedá za poskytovanie sociálnych služieb, vzdelávanie, regionálne plánovanie, rozvoj dopravy (diaľnic, ciest a verejnej dopravy), bývanie a rozvoj dobrovoľníctva a športu. Úlohou Rady je aj dohliadať na účelné a efektívne rozdeľovanie finančných prostriedkov EÚ a koordinovať využívanie štrukturálnej pomoci na úrovni regiónu.

RADA REGIÓNU CARMATHENSHERE

Európske centrum Západného Walesu

Súčasťou Sekcie pre obnovu a voľný čas je Európske centrum Západného Walesu (West Wales European Centre – WWEC), ktoré zabezpečuje koordináciu služieb súvisiacich s vyhľadávaním a získavaním grantov z rôznych zdrojov a prípravou a implementáciou projektov v regióne.

WWEC sa vyvinulo z nevelkého Centra pre informačný servis o EÚ pri Odbore politiky EÚ a externého financovania Sekcie pre obnovu pri Rade regiónu Carmarthenshire v polovici 80-tych rokov.

V súčasnosti zamestnáva 14 pracovníkov, ktorí poskytujú širokú škálu služieb najmä pre verejný sektor v 6 oblastiach:

Vyhľadávanie finančných zdrojov pre Radu regiónu Carmathenshire: WWEC pomáha Rade regiónu Carmathenshire a jej inštitúciám pri hľadaní a získavaní externých finančných zdrojov. Výsledky tohto servisu ukazuje nasledujúca tabuľka⁵:

Projekty Rady regiónu Carmathenshire ¹	Monitorovacie obdobie Apríl 2008 – Január 2011	Monitorovacie obdobie Január 2010 – Január 2011
Počet schválených projektov	101	36
Celková hodnota rozpočtov schválených projektov	145, 8 mil. GBP	47,7 mil. GBP
Celková hodnota schválených grantov	86,4 mil. GBP	32,6 mil. GBP
Počet podaných projektov (zatiaľ bez rozhodnutia)	10	10
Počet pripravovaných projektových zámerov	5	5
Počet projektov v zásobníku WEFO	1	1

WWEC pomáha aj pri budovaní centrálnej databázy a systému informovania o možnostiach externého financovania. Práve tento databázový systém označil Najvyšší kontrolný úrad Walesu ako najlepší príklad grantového manažmentu.

V regióne Carmathenshire pôsobí WWEC ako centrum prvého kontaktu pre rôzne kategórie príjemcov pomoci, pričom sa zameriava na rozsah a dostupnosť rôznych verejných fondov. Spolupracuje s Radou regiónu Carmathenshire aj pri príprave vlastných grantových výziev a tendrov, napríklad v rámci regrantingových programov.⁶

Tabuľka zároveň poukazuje na vynikajúci potenciál Rady regiónu Carmathenshire získavať zdroje externého financovania. Hlavným dôvodom je schopnosť spolufinancovať pripravované projekty a dostatočné kapacity na implementáciu veľkých projektov. Dôležitým faktorom však je aj výborná spolupráca s inými partnerskými inštitúciami z verejného, mimovládneho a súkromného sektora.

Konzultačné služby: WWEC poskytuje konzultácie klientom pri príprave a implementácii projektov financovaných z fondov EÚ (štrukturálne fondy a ďalšie programy EÚ), z vládnych podporných programov a z iných fondov (lotérií, nadácií atď.). Príjmy z tejto činnosti spolufinancujú činnosť WWEC.

5 Tabuľka uvádza iba projekty administrované inštitúciami Rady regiónu Carmathenshire, nezahŕňa projekty iných organizácií.

6 Regrantingové programy – tzv. Kľúčové fondy – sú financované zo štrukturálnych fondov EÚ a administrujú ich rôzne agentúry Rady regiónu Carmathenshire. Sú to dôležité nástroje financovania regionálneho rozvoja, pretože otvárajú prístup k verejným fondom aj malým organizáciám cez zjednodušené administratívne postupy pri podávaní a implementácii projektov (v porovnaní s komplikovanými pravidlami štrukturálnych fondov). WWEC pripravuje pre agentúry Rady regiónu Carmathenshire žiadosti o podporu pre takéto programy vrátane finančných a ekonomických analýz, školí ich personál, pripravuje im návrhy výziev a postupov a poskytuje poradenstvo počas implementácie tohto druhu projektov.

Servis v rámci Programu konvergenzie a regionálneho rozvoja⁷: V predchádzajúcom programovom období 2000 – 2006 vykonával WWEC funkciu sekretariátu pre Cieľ 1 zameraného na podporu zaostávajúcich regiónov zo štrukturálnych fondov. Poskytoval poradenstvo týkajúce sa opatrení, ktoré sa podporujú z tohto cieľa a oprávnenosti projektových zámerov. Na implementáciu Cieľa 1 vzniklo vo Walese 12 regionálnych partnerstiev pre obnovu (Regeneration Partnerships). Ich poslaním bolo podporiť rozvoj lokálnej ekonomiky.

V súčasnom programovom období WWEC riadi miestne skupiny pre regionálny rozvoj a poskytuje administratívnu podporu pre Partnerstvo pre obnovu regiónu Carmarthenshire a Skupinu pre vidiek a ich pracovné skupiny. Partnerstvo pre obnovu združuje verejný sektor (štát a samosprávy), neziskový sektor a podnikateľov. Všetky tri sektory v ňom majú rovnocenné zastúpenie. Partnerstvo zabezpečuje, aby projekty a iniciatívy, ktoré v regióne vznikajú, boli v súlade so schválenými regionálnymi a národnými stratégiami.⁸ Partnerstvo pre obnovu regiónu Carmarthenshire si vytýčilo niekoľko cieľov: vytvoriť pracovné miesta a pulzujúcu ekonomiku⁹, zabezpečiť vzdelanie pre každého¹⁰, ochranu životného prostredia¹¹ a vytvoriť lepšie a bezpečnejšie komunity¹².

Väčšiu časť nákladov na tento druh servisu kryje podpora z programu technickej pomoci financovanej zo štrukturálnych fondov EÚ.

Poskytovanie informácií o EÚ: WWEC koordinuje a vytvára informačné siete o EÚ. Zabezpečuje každodennú prevádzku informačného systému Eurodesk, sprístupňuje záujemcom dokumenty a výsledky výskumov z EÚ, propaguje svoje služby a informuje o nich verejnosť a pripravuje a distribuuje týždenník Llais y Ganolfan.

7 Kohézna politika EÚ (politika súdržnosti) sa realizuje prostredníctvom koncentrácie príspevkov zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu EÚ na tzv. strategické ciele. Tie vopred určuje Európska komisia na sedemročné programové obdobia. Pre súčasné programové obdobie 2007 – 2013 Európska komisia stanovila 3 strategické ciele: **Konvergenziu, Regionálnu konkurencieschopnosť a zamestnanosť a Európsku teritoriálnu spoluprácu**. Strategické ciele každý členský štát EÚ rozpracúva do tzv. národných strategických referenčných rámcov, ktoré sú rozdelené do operačných programov (pričom každý operačný program má svoj riadiaci orgán a administratívnu štruktúru, ktorá ho vykonáva). Po schválení týchto dokumentov Európskou komisiou môžu členské štáty začať čerpať podporu zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu EÚ. V cieľi Konvergenzia sa finančná podpora z fondov ERDF a ESF prioritne sústreďuje na regióny, ktorých hrubý domáci produkt na obyvateľa za tri posledné roky pred prijatím nových nariadení nedosiahol 75% priemeru krajín rozšírenej EÚ. Prostriedky z Kohézneho fondu v rámci cieľa Konvergenzia sa poskytujú členským štátom, ktorých hrubý národný dôchodok za tri posledné roky pred prijatím nariadení nedosiahol 90% priemeru krajín rozšírenej EÚ a ktoré majú konvergenčný program.

8 Napríklad so stratégiou obnovy regiónov, koncepciou zamestnanosti, rozvoja infraštruktúry, ochrany životného prostredia, komunitného rozvoja a podobne. Každá schválená dlhodobá stratégia sa vo Walese pravidelne vyhodnocuje a podľa toho aj aktualizuje a tak vždy zohľadňuje potreby každého regiónu.

9 Zahŕňa rozvoj miestneho podnikania, podporu regenerácie územia, podporu začínajúcich podnikateľov a podporu pre kľúčové rozvojové sektory.

10 Zahŕňa podporu rozvoja konkurencieschopnej pracovnej sily, podporu ľudí pri návrate do pracovného procesu, zlepšenie zručností miestnych ľudí, rozvoj nových vzdelávacích a tréningových centier.

11 Zahŕňa zachovanie a zlepšenie životného prostredia, zachovanie historických objektov a mestských častí, lepšie využitie krajiny, obnovu nevyužívaných industriálnych častí, podporu projektov recyklácie odpadu.

12 Zahŕňa podporu rozvoja pulzujúcich komunít, zabezpečenie objektov a služieb pre komunity, integráciu sociálne vylúčených a zdravotne postihnutých a podporu sociálnych podnikov.

Pomoc pri vytváraní partnerstiev a kontaktov: WWEC vyhľadáva a sprostredkúva zahraničných partnerov organizáciám, ktoré pôsobia v regióne Carmarthenshire. Vytvára kontakty s inými regiónmi v Británii a v zahraničí, podporuje využívanie už existujúcich partnerstiev medzi regiónmi (prostredníctvom Partner Search Forum) a hľadá zdroje financovania v EÚ pre nadnárodné a medzinárodné projekty komunit v regióne Carmarthenshire.

Servis zameraný na manažérske zručnosti a dodržiavanie grantových podmienok: WWEC pripravuje a poskytuje rôzne školiace a vzdelávacie programy pre projektových manažérov. Poskytuje aj kompletný monitoring pre konkrétne projekty a na požiadanie organizácií vykonáva audity realizovaných projektov. Výsledky auditov sú diskrétné a v prípade, že sú zistené nejaké nedostatky, WWEC pomáha organizácii tieto nedostatky vyriešiť. Tým sa predchádza zbytočným problémom pri vyúčtovaní a uzatváraní projektov.

Financovanie a udržateľnosť WWEC

Náklady na prevádzku WWEC kryjú príspevky Úradu regiónu Carmarthenshire (asi 37 %) a príjmy z rôznych typov konzultačnej činnosti (asi 63 %). Program technickej pomoci financovaný zo štrukturálnych fondov hradí väčšinu servisnej činnosti WWEC v rámci Programu konvergenencie a regionálneho rozvoja. Náklady na spoluprácu s regionálnymi partnermi – t. j. s ostatnými regionálnymi samosprávami a neziskovým sektorom – sa financujú prostredníctvom partnerských projektov, napríklad v rámci programu Collaborative Communities. WWEC sa snaží posilňovať vlastné kapacity aj prostredníctvom výskumných projektov v rámci vládnych podporných programov (napríklad projekt GO Wales) a spoluprácou s Európskou Komisiou (napríklad projekt Europe Direct).

Diverzifikované zdroje financovania sú teda jedným pilierom udržateľnosti WWEC. Druhým je kvalitná práca s dobrými výsledkami, ktorá zabezpečuje dopyt po službách WWEC.

Dôležité skúsenosti

Predpoklad pre efektívnu činnosť WWEC bol realistický plán, návrh správnej organizačnej štruktúry a jasná deľba úloh a funkcií v rámci organizácie (konzultačných, školiacich, riadiacich, podporných, informačných a advokačných). Osvedčilo sa stanovovať ciele, priority a pracovné plány pre každú sekciu a potom ich pravidelne monitorovať. Dobrá komunikácia pracovného kolektívu predchádza miešaniu a duplicitne úloh každého pracovníka, nedorozumeniam a nejasnostiam.

WWEC každý mesiac dôsledne kontroluje a monitoruje svoj rozpočet. Komunikuje s externými donormi, aby sa včas identifikovali možné zdroje financovania pre WWEC a partnerov. Intenzívne využíva technológie na spracovávanie údajov: spravuje databázu externých súkromných aj verejných zdrojov financovania, databázu projektov, má pripravené šablóny na sledovanie dodržiavania grantových podmienok pre projekty a prostredníctvom pravidelne aktualizovaných webových stránok s jednoduchou navigáciou sprístupňuje cieľovým skupinám veľké množstvo informácií (<http://www.wvec.org.uk/English/Pages/home.aspx>). Svoje informácie, databázy a skúsenosti z dobrých pracovných postupov a metód WWEC zdieľa s ostatnými partnermi.

WWEC dohliada na to, aby každý projekt, ktorý pomáha pripravovať, mal dôsledný a realistický plán.

Záver

Využívanie štrukturálnych fondov v Západnom Walese je dobre koordinované. Príprava konkrétnych projektov vychádza z dlhodobých priorít regiónu sformulovaných v strategických dokumentoch. Samospráva a verejné inštitúcie majú pri príprave projektov k dispozícii kvalitný informačný a poradenský servis financovaný z verejných fondov. Tento servis poskytuje žiadateľom usmernenie a pomoc už v raných fázach tvorby projektových zámerov, a tak nedochádza k príprave „zbytočných“ alebo nepodporiteľných projektov. Verejná správa neplytvá pri príprave projektov peniazmi. Projektov je síce menej, ale takmer všetky z nich sú podporené. Korupcia je vďaka takémuto servisu vo Walese neznámy pojem.

Je ťažké porovnávať rozsah, výkon a úspešnosť WWEC so servisnými inštitúciami v nových členských štátoch EÚ. Napríklad, schopnosť absorbovať finančnú pomoc z EÚ je vo Walese neporovnateľne vyššia vzhľadom na podstatne väčšie finančné prostriedky, ktorými verejný sektor vo Walese disponuje. Rada regiónu Carmathenshire a jej inštitúcie majú neporovnateľne viac finančných prostriedkov potrebných na spolufinancovanie nových projektov, čo im otvára cestu k mnohým grantovým schémam a umožňuje im kombinovať viaceré zdroje financovania.

Doterajšia prax vo Walese však ukazuje, že ich model koordinácie prípravy a implementácie projektov je účinný a prínosný pre zostávajúce regióny. Poskytuje preto inšpiráciu aj pre verejnú správu vo vidieckych regiónoch v iných krajinách. WWEC sa stalo príkladom dobrej praxe aj pri tvorbe zámeru Servisného centra pre mikroregión Podpoľanie.

Budova WWEC v Carmarthere

Príklad 4:

Budovanie kapacít vidieckych obcí na prípravu projektov

Olomoucký kraj, Česká republika

Kontext

Menšie obce a mikroregióny v Českej republike a neziskové organizácie a drobní podnikatelia pôsobiaci na vidieku neboli pred začiatkom programového obdobia 2007 – 2013 dostatočne pripravení včas reagovať na pripravované výzvy. Nemali vyškolených, skúsených a dobre informovaných projektových manažérov. Voči mestám bol teda vidiek v nevýhode.

Problém nebol v nedostatku schopných ľudí – najmä mladých a vzdelaných – na vidieku, ale v neschopnosti vidieckych regiónov zapojiť ich do verejného života, udržať si ich a využiť ich vedomosti a potenciál pre lokálny rozvoj. Zaostávajúca ekonomika, nevyhovujúca sociálna štruktúra a nedostatok pracovných príležitostí nútil mladých absolventov vysokých a stredných škôl pochádzajúcich z vidieckych oblastí v Českej republike opúšťať svoje bydliská a sťahovať sa do väčších miest alebo do zahraničia, kde mali lepšie príležitosti uplatniť sa a zabezpečiť svoje rodiny. Dochádzalo k nežiadúcemu „odlivu mozgov“ z oblastí, ktoré mladých a vzdelaných ľudí potrebovali najviac, a tým aj k narastaniu rozdielov medzi vidiekom a mestami a medzi regiónmi navzájom.¹³

Tento problém na vidieku najviac postihuje osoby už aj tak veľmi ohrozené nezamestnanosťou – najmä matky po materskej dovolenke, ktoré na dlhší čas prerušia pracovný pomer a kontakt s prostredím, ktoré zabezpečuje profesný rast.

Centrum pro komunitní práci (CpKP) sa preto rozhodlo vyškoliť perspektívnych projektových manažérov z regiónu pre prácu v obciach, mikroregiónoch alebo neziskových organizáciách. Absolventov tohto programu chcelo CpKP etablovať v ich domovských samosprávach a tým ich nielen udržať na vidieku, ale zároveň zvýšiť kapacitu vidieka na využitie príležitostí, ktoré ponúkali podporné fondy Európskej únie v programovom období 2007 – 2013. Organizácia testovala tento zámer v dvoch oblastiach Olomouckého kraja paralelne:

- Projekt *Mladí pro venkov – venkov pro mladé: Nové síly pro oživení vesnic* sa realizoval od januára 2007 do mája 2008. Cieľovým regiónom projektu boli vidiecke oblasti Olomouckého kraja, konkrétne v časti bývalého okresu Přerov.
- Obsahovo takmer identický projekt s názvom *Venkov je můj domov* sa v tom istom období realizoval aj v inej časti Olomouckého kraja – v mikroregióne Zábřežsko, v Združení obcí Údolí Desné a v Jesenickej miestnej akčnej skupine.

CpKP tak nadviazalo na predchádzajúce aktivity na podporu vidieckych regiónov pri plánovaní a koordinácii ich rozvojových aktivít. Poslaním tejto mimovládnej organizácie je podporovať spoluprácu medzi verejnou správou a občanmi najmä vzdelávaním zástupcov samospráv a dobrovoľníckych iniciatív, podporou účasti občanov na rozhodovaní o komunitnom rozvoji, informačným servisom, analytickou činnosťou, prípravou stratégií, koncepčných materiálov a expertných stanovísk,

¹³ České firmy sa snažia zachytiť najlepších študentov už počas štúdia a nadviazať s nimi spoluprácu po ukončení štúdia. Tento mechanizmus síce do istej miery udržiava kvalitných odborníkov v ČR, žiadny mechanizmus zabraňujúci odlivu mozgov z vidieka však neexistuje.

sprostredkovaním komunikácie a prípravou a realizáciou širokého spektra projektov na podporu vidieckeho rozvoja.

Uvedené iniciatívy CpKP inšpirovali v roku 2008 Priateľov Zeme-CEPA pri príprave zámeru Servisného centra pre mikroregión Podpoľanie, najmä pri návrhu jeho druhého hlavného komponentu zameraného na prípravu menších obecných projektov.

1. testovací projekt:

Mladí pro venkov – venkov pro mladé: Nové síly pro oživení vesnic

Cieľovými skupinami projektu boli absolventi stredných a vysokých škôl vo veku do 25 a 30 rokov. Zámer CpKP bol vyškoliť a zamestnať týchto ľudí v obciach, v ktorých žijú a predísť tak ich odchodu do miest, ktoré im ponúkali viac pracovných príležitostí.

Región

Projekt sa realizoval na pomedzí dvoch moravských krajov v území miestnej akčnej skupiny Partnerství Moštěnka. Región tvorí 45 obcí, z toho 22 obcí mikroregiónu Moštěnka a 19 obcí mikroregiónu Holešovsko v Olomouckom kraji a 4 ďalšie obce v okolí v Zlínskom kraji. Rozloha regiónu je 3 001 km² a žije v ňom 34 921 obyvateľov (ČSÚ, 2006) s hustotou osídlenia 116,37 obyvateľov/km².

Región sa nachádza na mierne vlnenej rovine s lesmi na severe a juhu a je charakteristický pestrou štruktúrou osídlenia s množstvom malých a väčších vidieckych obcí (od 173 do 1 568 obyvateľov). Jediným mestom je Holešov (12 463 obyvateľov), v okolí ktorého vzniká veľká priemyselná zóna podporovaná Zlínskym krajom. Väčšinu územia regiónu však tvorí poľnohospodárska pôda.

Región má dobrý potenciál na rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky, pretože vyplýňa priestor medzi kultúrnymi centrami Přerov na severe, Kroměříž na západe, Zlínom na juhu a Podhostýnským mikroregiónom na východe. Nachádza sa na rozhraní národopisných oblastí Haná na západe, Záhoří na severe a Valašskom na juhovýchode. Pôsobí v ňom veľa aktívnych spolkov a občianskych iniciatív. Katalyzátorom spolupráce obcí a mimovládnych organizácií boli poľnohospodári.

Opis projektu

V spolupráci so školami, personálnymi agentúrami ponúkajúcimi študentské brigády a regionálnym úradom práce CpKP vybrali 20 miestnych účastníkov vzdelávacieho kurzu. Školenie bolo rozde-

Obec	Počet obyvatelův	Rozloha (ha)	Obec	Počet obyvatelův	Rozloha (ha)
Beňov	682	862	Němčice	366	291
Bezuchov	173	396	Pacetluky	223	256
Bochoř	945	943	Prusinovice	1 180	1 068
Čechy	331	454	Roštění	708	687
Dobručice	199	220	Rymice	550	552
Domaželice	444	426	Kyselovice	488	675
Dřevohostice	1 568	848	Žalkovice	571	681
Horní Moštěnice	1 560	981	Horní Lapač	242	79
Křtomil	411	404	Kurovice	251	551
Lipová	248	499	Ludslavice	492	584
Líšná	219	373	Lehotice	368	496
Nahošovice	181	293	Martinice	657	476
Přestavky	255	365	Míškovice	446	717
Radkova Lhota	215	209	Přílepy	834	317
Radkovy	177	252	Třebětice	271	602
Říkovice	453	384	Zahnašovice	335	568
Stará Ves	577	931	Žeranovice	748	537
Turovice	220	362	Holešov	12 463	3 396
Věžky	208	240	Lukoveček	367	2 267
Vlkoš	744	894	Racková	662	1 118
Želatovice	519	444	Pravčice	726	699
Bořenovice	160	161	Podolí	197	213
Kostelec u Holešova	976	1 502	Celkom	34 610	29 296

lené do 8 trojdňových cyklov (24 dní, t. j. 192 hodín) dní a sústredilo sa na vysvetlenie štruktúry a poslania štrukturálnych fondov, operačných programov a európskej regionálnej politiky, prípravu projektových žiadostí a predstavenie konkrétnych problémov obcí v cieľovom regióne. Účastníci mali možnosť zoznámiť sa s niektorými starostami a ich prácou a potrebami. Najlepším absolventom školenia boli na záver ponúknuté pracovné miesta na pozícii projektových manažérov (2 na plný úväzok a 4 na polovičný úväzok). Ostatným účastníkom CpKP ponúčko spoluprácu v iných regionálnych dobrovoľníckych programoch.

Noví lokálni projektoví manažéri mali v rámci projektu garantovanú mzdu na 18 mesiacov. Z projektu mali krytých 75 % mzdy, ostávajúcich 25 % museli spolufinancovať obce a mikroregióny, pre ktoré projektoví manažéri pracovali. Ak si chceli svoj post zachovať, museli projektoví manažéri preukázať svoj prospech pre samosprávu prípravou projektov a získať financie na svoju ďalšiu činnosť. Obce dbali najmä na to, aby hodnota výstupov práce manažérov nebola menšia ako ich 25 % spolufinancovanie.

Rozpočet projektu bol 3 750 000 Kč (z toho 80 % poskytli štrukturálne fondy¹⁴ a 20 % národné zdroje). Projekt organizačne zabezpečovali kmeňoví zamestnanci CpKP strední Morava, obaja na polovičný úväzok.

¹⁴ Projekt získal podporu zo Spoločného regionálneho operačného programu Olomouckého kraja.

Udržateľnosť

Zámerom CpKP strední Morava v čase prípravy projektu bolo vytvoriť poradenské centrum pre vidiek ako vlastnú servisnú jednotku. Projektový tím vrátane vyškolených lokálnych projektových manažérov si však už počas realizácie projektu bez konzultácie s CpKP založili vlastnú organizáciu a využili pri tom i jeho know-how. Došlo tak k rozporom, ktoré skončili osamostatnením novej organizácie a k prerušeniu spolupráce s CpKP. Pre CpKP táto situácia znamenala stratu partnerských obcí a regiónov, v ktorých predtým aplikovala svoje rozvojové projekty. Tieto obce a regióny im „prebrala“ nová organizácia.

Tri roky po skončení projektu obe organizácie ďalej pôsobia v oblasti regionálneho rozvoja. CpKP strední Morava sa nepodarilo nadviazať spoluprácu s ich niekdajšími partnerskými regiónmi a budú je si nové vzťahy. Nová organizácia pôsobí ďalej ako servisná organizácia pre obce a mikroregióny. Nemá vlastných zamestnancov, ale vzájomne spolupracujúcich živnostníkov.

Všetci projektoví manažéri vyškolení v rámci projektu ďalej pracujú v oblasti projektového manažmentu a rozvoja vidieka, a to buď pre niekoľko obcí alebo pre mikroregión alebo miestnu akčnú skupinu (buď ako zamestnanci alebo ako externí pracovníci v rámci živnosti). Manažér projektu Mladý pro venkov – venkov pro mladé, ktorý inicioval vznik novej organizácie, sa stal starostom obce, v ktorej býva.

Dôležité skúsenosti

CpKP dokázalo vyškoliť perspektívnych mladých ľudí z regiónu v novej oblasti, ktorej sa venujú dodnes a ktorá prináša prospech regiónu a zároveň ich dokáže pomerne dobre finančne zabezpečiť. Vývoj po skončení projektu na jednej strane oslabil kapacity CpKP ako servisnej organizácie pre vidiecke regióny, na druhej strane však vznikla nová inštitúcia s podobným účelom.

Projekt splnil svoje poslanie: zefektívnil vnútornú správu vidieckych samospráv, rozšíril ich kapacity a udržal vyškolených ľudí v regióne.

Úspešní absolventi školenia CpKP v Přerove

2. testovací projekt: Venkov je můj domov – Homecoming

Rovnaký problém riešil aj tento projekt, a to prostredníctvom tzv. manažérov vidieka, ktorých CpKP vyškolovalo a následne zamestnalo v 3 vybraných mikroregiónoch a neziskových organizáciách (miestnych akčných skupinách) pôsiacich na území okresov Šumperk a Jeseník.

Región

Svazek obcí Údolí Desné

Tento mikroregión založilo v októbri 1997 osem obcí najmä s cieľom sprevádzkovať povodňou zničenú regionálnu železničnú trať Šumperk – Sobotín, zlepšiť dopravnú obslužnosť regiónu, skvalitniť školstvo a sociálne podmienky obyvateľov a koordinovať rozvoj regiónu.

Svazek obcí Údolí Desné leží v Olomouckom kraji v severovýchodnej časti okresu Šumperk, severovýchodne od okresného mesta Šumperk. Tvoria ho katastre 8 obcí, ktorých celková rozloha je 246,8 km² a žije v nich 12 990 obyvateľov. Mikroregión sa nachádza v studenej klimatickej oblasti v pohorí Hrubý Jeseník a na západe zasahuje do Hanušovickej vrchoviny. Obce Hraběšice, Sobotín, Loučná a časť obce Velké Losiny Maršíkov tvoria hranicu CHKO Jeseníky. Zrážky z výdatných dažďov a topenie vysokej snehovej pokrývky zvyšujú vodnatosť tam prameniach aj pretekajúcich vodných tokov.

Obec	Okres	Počet obyvateľov	Rozloha (ha)
Vikýřovice	Šumperk	2 236	1 175
Rapotín	Šumperk	3 252	1 404
Velké Losiny	Šumperk	2 765	4 650
Loučná nad Desnou	Šumperk	1 809	9 429
Sobotín	Šumperk	2 416	3 191
Rejchartice	Šumperk	192	681
Hraběšice	Šumperk	126	823
Vernířovice	Šumperk	194	3 330
Celkom		12 990	24 683

Už v januári 2008 zriadilo toto združenie obcí nový subjekt – Základnú školu a materskú školu údolí Desné“, do ktorého zlúčili všetky školské a predškolské zariadenia a jedálne v 4 obciach, aby zvýšili kvalitu výuky, riešili náhly pokles počtu žiakov, neefektívne využívanie budov a zvýšili úroveň pedagogickej práce. Je to nová forma prevádzkovania škôl a školských zariadení, druhá v Českej republike a uľahčuje združeniu prípravu investičných aj vzdelávacích projektov na čerpanie finančnej pomoci z EÚ a iných fondov.

Mikroregión Zábřehsko

Obec	Počet obyvatelův	Rozloha (ha)
Bohuslavice	460	397
Brníčko	620	848
Drozdov	345	1 370
Dubicko	1 072	783
Horní Studénky	345	724
Hoštejn	452	183
Hrabová	518	811
Hynčína	191	2 545
Chroměč	586	548
Jakubovice	192	792
Jedlí	688	993
Jestřebí	591	869
Kamenná	569	512
Kolšov	742	381
Kosov	307	547
Lesnice	593	733
Leština	1 271	524

Obec	Počet obyvatelův	Rozloha (ha)
Lukavice	904	1 122
Nemile	596	553
Písařov	703	1 882
Postřelmov	3 231	955
Postřelmůvek	349	402
Rájec	478	491
Rohle	664	1 856
Rovensko	731	742
Sudkov	1 162	489
Svébohov	444	614
Štítý	2 039	2 993
Vyšehorí	199	347
Zábřeh	14 252	3 458
Zborov	223	316
Zvole	752	658
Celkem	36 269	30 438

Tento mikroregión združuje 30 obcí, v ktorých žije vyše 35 tisíc obyvateľov. Jeho prirodzeným centrom je mesto Zábřeh s 14 252 obyvateľmi. Druhým významným strediskom je mesto Štítý, ktoré má síce neporovnateľne menší počet obyvateľov (2 039), ale je atraktívne turistické centrum v podhorí Orlických hôr a Jeseníkov. V severozápadnej časti je región kopcovitý až horský, na juhu je rovinatý.

Z administratívneho pohľadu sa mikroregión Zábřežsko nachádza v južnej časti okresu Šumperk v západnej časti Olomouckého kraja. Vznikol v roku 1999. Jeho členské obce do roku 2003 aktívne nespoločnocovali, nemali spoločný rozpočet a nehodnotili ani efekt existencie mikroregiónu na rozvoj územia. Od roku 2003 však začali plánovať spoločné projekty, vytvorili funkciu spoločného tajomníka a zriadili spoločný rozpočet. Začali aktívne spolupracovať aj s miestnymi podnikateľmi a neziskovými organizáciami a pripravili spoločné koncepcie na rozvoj cestovného ruchu a regionálnej energetiky. Obce združené v mikroregióne Zábřežsko spolu s obcami Jakubovice a Písařov vytvorili v roku 2006 miestnu akčnú skupinu.

Jesenická místní akční skupina (JEMAS)

Územie okresu Jeseník (južná časť Sliezska) tvorí 24 obcí, ktoré sa v októbri 2004 združili do Jesenické místní akční skupiny (JEMAS). Tento ťažšie dostupný región sa nachádza v najsevernejšej časti Olomouckého kraja a od zvyšku republiky ich delí pásмо Hrubého Jeseníku a Rychlebských hôr (650 až 850 m n. m.). Pri hraniciach s Poľskom sa terén zvažuje do roviny. Viac ako polovicou rozlohy regiónu tvoria ihličnaté lesy (prevažne smrekové).

V porovnaní s ostatnými regiónmi je stav životného prostredia na Jesenicko dobrý, ale aj tu sa prejavujú negatívne vplyvy kyslých dažďov. Vďaka prírodným, historickým a kultúrnym hodnotám má Jesenícko dobré predpoklady na rozvoj turistiky. Minerálne pramene podnietili vznik niekoľkých kúpeľných komplexov. V regióne sa zachovali aj lokality s typickou vidieckou architektúrou a pamiatkovými zónami (Vidnava, Zlaté Hory).

Od konca 90-tych rokov trpí Jesenicko vysokou nezamestnanosťou a nízkou ekonomickou aktivitou. Štrukturálne

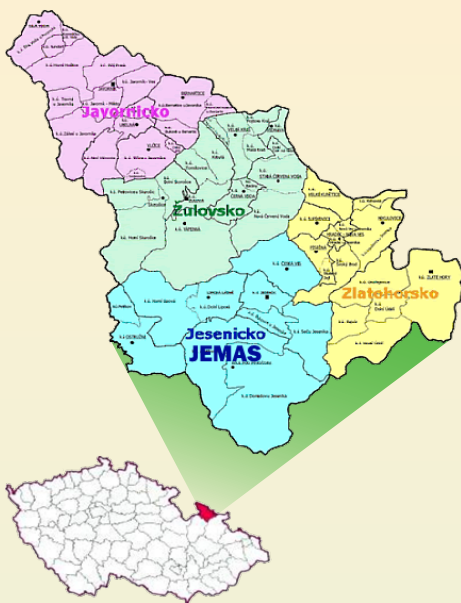
zmeny v poľnohospodárstve zapríčinili úpadok poľnohospodárskej výroby a región v súčasnosti nie je schopný vytvárať dostatok pracovných príležitostí.

Obec	Počet obyvateľov (k 31.12. 2007)	Rozloha (km ²)
Bělá pod Pradědem	1 808	92,13
Česká Ves	2 538	24,51
Lipová Lázně	2 546	44,37
Jeseník	12 209	38,24
Ostružná	173	25,08
Bernartice	895	28,52
Bílá Voda	300	15,00
Javorník	2 980	77,43
Uhelná	549	22,51
Vičice	484	18,65
Hradec-Nová Ves	296	4,50
Mikulovice	2 718	33,28
Písečná	1 058	8,44
Supíkovice	702	9,28
Velké Kunětice	607	9,81
Zlaté Hory	4 303	85,95
Černá Voda	624	9,97
Kobylá nad Vidnávku	458	10,82
Skorošice	761	46,51
Stará Červená Voda	656	36,68
Vápenná	1 356	36,77
Velká Kraš	838	21,50
Vidnava	1 405	4,25
Žulová	1 301	14,75
Celkom	41 565	718,95

JEMAS je organizačná zložka občianskeho združenia Sdružení pro Jesenícko. Tvoria ho fyzické osoby a predstavitelia organizácií podnikateľského, neziskového a verejného sektora. Priority JEMAS sú výchova a vzdelávanie, rozvoj turistiky a cestovného ruchu, využívanie obnoviteľných zdrojov energie, zlepšenie odpadového hospodárstva a optimalizácia multifunkčného poľnohospodárstva.

Opis projektu

V spolupráci s úradmi práce a organizáciami pôsobiacimi v regióne CpKP hľadalo záujemcov o školiaci program priamo z cieľovej oblasti. Z nich si na základe životopisov a motivačných listov mikroregióny vybrali účastníkov. Kurz kombinoval akreditované vzdelávacie programy CpKP pod názvom *Projektový manažer se zaměřením na venkovský prostor* a mal rozsah 90 hodín. Bol zameraný na rozvoj komunikačných zručností, vyjednávacie, moderovanie a facilitáciu, informácie o programoch EÚ v programovom období 2007 – 2013, fundraising, strategické plánovanie a projektový manažment. Mal formu dvojmesačného intenzívneho kurzu v 5 cykloch po 3 dňoch (1 deň 8 hodín), spolu teda 15 dní.

Počas kurzu sa účastníci zoznámili so starostami obcí, zástupcami mikroregiónov a miestnej akčnej skupiny, ich problémami a projektami. Z 10 vybraných účastníkov kurzu boli vybrané štyri osoby, ktoré najlepšie vyhovovali profilu manažéra vidieka a dosiahli najlepšie výsledky a tieto osoby získali zamestnanie (dve osoby plný úväzok v JEMAS a v mikroregióne Zábřežsko a dve osoby polovičný úväzok v Svazku obcí Údolí Desné). 75 % ich mzdy počas jedného roka kryl grant, zvyšok spolufinancovali zúčastnené mikroregióny.

Školenie v rámci projektu

Rozpočet projektu bol 2 233 000 Kč (z toho 80 % poskytli štrukturálne fondy¹⁵ a 20 % národné zdroje).

Ďalšie pôsobenie manažérov vidieka záviselo od ich vlastnej iniciatívy a schopnosti získať na svoju činnosť pre rozvoj regiónu finančné prostriedky. Povinnosťou každého manažéra vidieka bolo vypracovať počas ročného testovacieho obdobia projekt, ktorý umožní udržať túto pozíciu a nastaviť rozvojové aktivity smerujúce k rozvoju danej oblasti.

¹⁵ Projekt získal podporu zo Spoločného regionálneho operačného programu Olomouckého kraje.

CpKP celý proces priebežne hodnotilo a zaznamenávalo do publikácie „Základní dovednosti manažera rozvoje venkova“, ktorá obsahuje metodiku uplatňovania manažmentu rozvoje do mikroregiónov.

Ostatní úspešní absolventi kurzu sa mohli zapojiť do dobrovoľníckej služby v iných organizáciách, mikroregiónoch a obciach. Dostali ponuku zapojiť sa do programu CpKP s možnosťou získať certifikát o absolvovaní praxe v rozsahu najmenej 50 hodín pre vybrané obce, mikroregióny, miestne akčné skupiny a neziskové organizácie na vidieku.

Udržateľnosť

Školenie absolvovalo 18 vybraných osôb z cieľových regiónov, z nich 4 získali zamestnanie a prácu v daných regiónoch (z toho v Svazku obcí Údolí Desné boli na polovičný úväzok zamestnané dve mladé ženy na materskej dovolenke).

Keďže územie mikroregiónu Zábřežsko je totožné s územím obce Zábřeh s rozšírenou pôsobnosťou, celá agenda mikroregiónu sa sústreďuje na Odbore regionálneho rozvoje mesta Zábřeh. Z projektu zamestnaná projektová manažérka spolupracovala na získaní dotácie z Programu obnovy venkova a bola zodpovedná za koordináciu celého mikroregiónu. Po skončení projektu túto projektovú manažérku zamestnal Městský úřad v Zábřehu, kde riadi agendu, ktorú vytvárala v rámci projektu Venkov je můj domov. Pracuje tam dodnes.

V Svazku obcí Údolí Desné sa rozhodli využiť služby dvoch mamičiek na materskej dovolenke. Keďže projekt umožňoval platiť iba jeden úväzok v každom regióne, boli tieto ženy zamestnané na polovičný úväzok. Ich výber bol veľmi úspešný, pretože tieto ženy vynikajúco aktivizovali činnosť mikroregiónu. Počas prvého roka sa im podarilo získať prostriedky z programu LEADER ČR 2007. Tento prvý väčší regionálny úspech ale paradoxne priniesol aj značné problémy. Obmedzené finančné prostriedky nemohli uspokojiť všetkých žiadateľov, ktorí predložili projekty. Napriek tomu, že výber projektov bol transparentný a výberová komisia postupovala podľa vopred stanovených kritérií, začali sa obce, ktoré nezískali podporu na svoje projekty, cítiť ukriždené. Znamenalo to začiatok sporov, ktoré sa preniesli na politickú úroveň a vyhrotili sa do takej miery, že 3 obce vystúpili z miestnej akčnej skupiny a vstúpili do vedľajšej MAS Šumperský venkov. Toto rozhodnutie malo fatálne dôsledky na celú MAS, pretože územie stratilo svoju celistosť a počet obyvateľov klesol pod minimálnu hranicu 10 tisíc. Tým MAS Údolí Desné nespĺnila kritériá programu LEADER. Napriek tomu, že sa uchádzala o ďalšiu podporu na realizáciu strategického plánu LEADER, bola z hodnotenia vyradená. Odvtedy MAS Údolí Desné fakticky nefunguje. Projektové manažérky dokázali ešte získať dotáciu z Programu rozvoje venkova na realizáciu vzdelávacích akcií a podali niekoľko ďalších žiadostí na menšie nadačné tituly. Obe sa však vďaka projektu Venkov je můj domov aj naďalej uplatňujú vo verejnom sektore. Jedna z nich dnes pracuje ako projektová pracovníčka pre obec Petrov nad Desnou, druhá sa po posledných voľbách stala miestostarostkou obce Víkyně.

V Jesenické MAS nastal po výbere pracovníka problém, pretože osoba, ktorého si MAS z kurzu vybrala, prijal napokon ponuku na inú prácu. Preto bol vybraný náhradník. Ten však pre MAS pracoval iba 3 mesiace a potom odišiel pracovať do inej neziskovej organizácie ako projektový pracovník. Až tretia voľba Jesenickej MAS bola úspešná. Vybraná mladá absolventka po nástupe spolupracovala na príprave Strategického plánu LEADER pre Jesenickú MAS, žiadosť ale nebola úspešná. Získala však podporu pre projekt cezhraničnej spolupráce ČR – Poľsko a menšie granty od nadácií. Po skončení projektu táto pracovníčka ostala v regióne a získala zamestnanie v Informačnom centre Jesenicka, ktoré sa zameriava na rozvoj cestovného ruchu. Na tomto poste pracuje dodnes.

Z 18 vyškolených absolventov kurzu ostala takmer polovica pracovať v tomto odbore ako projektoví pracovníci pre obce a iné regionálne rozvojové organizácie. Dvomi absolventmi kurzu ponúkli prácu v CpkP střední Morava na realizácii ďalších projektov. Jeden z nich v tejto organizácii pracuje dodnes.

Dôležité skúsenosti

Začiatok projektu bol vhodne načasovaný na úvod programového obdobia EÚ 2007 – 2013, kedy cieľové regióny nemali vyškolených ľudí, ktorí by dokázali správne reagovať na pripravované výzvy. Ponúkal teda priamu podporu pre zapojené regióny. Podporil vznik ich interného finančného manažmentu, ktorý by regióny z vlastných zdrojov vytvárali veľmi ťažko. Okrem toho v tom čase výrazne rástla konkurencia MAS (programy LEADER+, LEADER ČR a LEADER EU), na čo doplatili MAS Údolí Desné a Jesenícká MAS.

Výhodou projektu Venkov je môj domov bolo to, že pevne nestanovoval udržateľnosť jednotlivých pozícií. To znamená, že ak si vyškolení (a potom zamestnaní) absolventi kurzov pre poprojektové obdobie na seba nedokázali získať finančné prostriedky, regióny neboli zmluvne viazané povinnosťou tieto posty ďalej finančne kryť z vlastných zdrojov. Mohli ukončiť spoluprácu s manažérmi vidieka alebo ich presunúť na iné pozície. V Jesenícké MAS k takémuto presunu na inú pozíciu aj došlo (v mikroregióne Zábřežsko vlastne tiež, ale nová pozícia je takmer totožná s pôvodnou). V Údolí Desné sa pozície zrušili úplne, manažérky vidieka sa však dokázali v obore udržať.

Toto čiastočné zachovanie pozícií ukazuje, že projekt je udržateľný. Vďaka absolvovaniu školiaceho programu pracujú v oblasti projektového manažmentu aj ďalší absolventi kurzu.

Z projektu sa vyvinul kurz „Manažér vidieka“, ktorý je akreditovaný Ministerstvom školstva, mládeže a telovýchovy ČR ako rekvalifikačný kurz. Tento kurz tak môžu ponúkať úrady práce uchádzačom o zamestnanie. Veľmi dobrú odozvu mala aj publikácia „Základní dovednosti manažera rozvoje venkova“, ktorá je jedným z výstupov projektu.

Projekt by bol aplikovateľný aj v dnešných podmienkach. Nemá už ale zmysel pre MAS, ktoré získali podporu na svoj Strategický plán LEADER. Manažment mikroregiónov je však treba stále podporovať.

Záver

Skúsenosti z Českej republiky inšpirovali k začleneniu lokálnych projektových manažérov do celkovej koncepcie Servisného centra pre mikroregión Podpoľanie. Predstavitelia samospráv, občianskych organizácií a skupín, ktoré podporujú rozvoj tohto mikroregiónu na strednom Slovensku, mali príležitosť v prípravnej fáze zúčastniť sa viacerých podujatí s prezentáciami skúsenosti z uvedených projektov, vrátane dvojdnovej exkurzie na Moravu s prednáškami v sídle CpkP střední Morava a série návštev obcí, v ktorých sa realizovali zaujímavé lokálne projekty. Je škoda, že nie všetky cenné skúsenosti od moravských kolegov sa premietli do obsahu projektu Servisného centra pre mikroregión Podpoľanie (napríklad čiastočné spolufinancovanie miezd samosprávami, pre ktoré pracujú manažéri vidieka a lokálni projektoví manažéri a flexibilita z pohľadu udržateľnosti vytvorených pozícií po ukončení projektu). Na túto skutočnosť treba myslieť pri prípadnej replikácii konceptu servisného centra v iných regiónoch.

Príklad 5:

Bioenergetický región Hadeland

Okres Oppland, Nórsko

Kontext

Na rozdiel situácie obcí a miest v strednej Európe sú miestne samosprávy v Nórsku už tradične silné a majú dostatočne rozvinuté kapacity. Príklad z Nórska preto neukazuje špeciálny model regionálnej koordinácie zameranej na zlepšenie prístupu obcí k verejným financiam, ale príklad regionálnej spolupráce zameranej na využívanie verejných fondov na rozvoj vlastnej energetickej sebestačnosti.

Okrem tradičného systému financovania obcí nemajú miestne samosprávy v Nórsku k dispozícii externé fondy na financovanie infraštruktúry alebo iných veľkých projektov, ktoré by boli porovnateľné so štrukturálnymi fondami alebo Kohéznym fondom v EÚ. Možnosti čerpať vládne granty na takéto účely majú len inštitúcie verejnej správy vyššej úrovne (ministerstvá, vládne agentúry a okresná samospráva zodpovedná hlavne za výstavbu a údržbu ciest, verejnú dopravu, odborné a stredné školstvo a regionálny rozvoj). Takéto fondy sa síce niekedy využívajú aj na podporu miestnych projektov, ale iba v prípade, že takéto aktivity nepatria priamo do pôsobnosti obcí a naplňajú štátne priority. Napríklad v kompetencii okresných samospráv v Nórsku sú

Iniciatívy samospráv sú často prierezové, zamerané na viaceré oblasti. To vytvára vhodnú pôdu pre vznik partnerstiev medzi miestnymi samosprávami a podnikateľmi. Funkčné partnerstvá prinášajú nové nápady a inovácie, dodatočné financie a spôsoby efektívneho využívania lokálneho potenciálu. Regionálna a medzisektorová spolupráca zvyšuje prístup miestnych samospráv k rôznym grantovým schémam. Partnerstvá sú obyčajne orientované na dosiahnutie vopred stanovených cieľov a sú vzájomne záväzné pre všetkých partnerov. Príkladom takéhoto partnerstva môže byť vytváranie spoločných obecných podnikov pre viac obcí, ktoré im dodávajú služby v oblasti odpadového hospodárstva, výroby a dodávky elektriny a tepla a podobne.

Napríklad Opplandský okres vyvinul model partnerstva pre regionálny rozvoj formou spoločných mikroregionálnych Rád (zriadil ich spolu šesť), ktoré aj finančne podporuje. Partnerstvá sú založené na záväzných dohodách o partnerstve, ktoré delia zodpovednosti za jednotlivé aktivity a projekty. Na začiatku si partneri dôsledne vytýčili strategické priority, čo zvýšilo úspešnosť ich regionálnej politiky v budúcnosti. Partnerstvá majú spoločný rozpočet, do ktorého prispel okres Oppland sumou 2,5 milióna nórskeho korún (približne 315 tisíc EUR) a každá obec prispieva osobitným spolufinancovaním. Na regionálnu spoluprácu prispieva aj štát, pričom podporuje snahy o reštrukturalizáciu regionálnej ekonomiky.

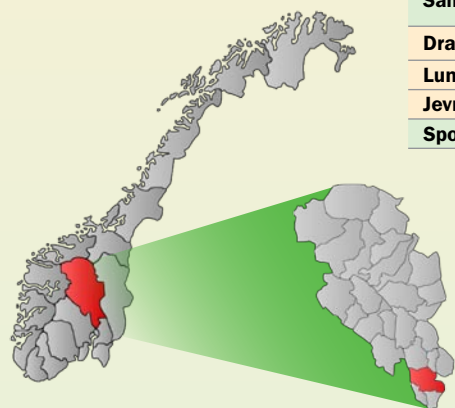
Na financovanie iniciatív a projektov zameraných na regionálny rozvoj sú v Nórsku vytvorené regionálne rozvojové fondy. Tieto fondy sú decentralizované na úroveň okresov, ale veľká časť zo zdrojov v týchto fondoch je riadená vládou. Ako príklad môže slúžiť štátom zriadená poradenská a podporná spoločnosť „Inovácie pre Nórsko“ pre podnikateľský sektor v oblasti inovácií. Táto spoločnosť riadi a financuje niekoľko programov, napríklad program „Arena inoasjon“ na podporu zvyšovania pridanej hodnoty vytvorenej v regiónoch prostredníctvom sietí firiem v jednotlivých odvetviach (vrátane tvorby inovácií).

Spoločnosť „Inovácie pre Nórsko“ riadi aj „Bioenergetický program“ na podporu väčšieho využívania obnoviteľných zdrojov energie. Tento program má dve priority: využívanie biomasy v poľnohospodárstve a pri výrobe dlaždíc. Od roku 2009 podporuje aj výrobu štiepky. Program poskytuje 50 % krytie nákladov na výskumnú činnosť a 25 % investičných nákladov.

Ďalšie možnosti pre financovanie regionálneho rozvoja predstavujú finančné podpory rôznych spoločností a fondov, napríklad SIVA (Spoločnosť na podporu rozvoja priemyslu) alebo Nórska rada pre výskum. Aj fondy EÚ sú možným (aj keď obmedzeným) zdrojom financií, a to napriek tomu, že Nórsko nie je členom EÚ, napríklad programy Inteligentná energia pre Európu a programy cezhraničnej spolupráce.

Región

Hadeland je mikroregión na juhu okresu Oppland, približne 80 km od hlavného mesta Osla. Tvoria ho tri miestne samosprávy: Gran, Lunner a Jevnaker, ktorých žije spolu 27 800 obyvateľov. Rozloha týchto troch miestnych samospráv je na nórske pomery priemerná, čo ukazuje, že Nórsko je krajina veľkého počtu malých samospráv. Lesy pokrývajú 63 – 77 % rozlohy mikroregiónu, zvyšok tvorí najmä poľnohospodárska pôda.

Samospráva	Okres	Počet obyvateľov	Rozloha (km ²)	Počet obcí
Dran	Oppland	13 000	760	3
Lunner	Oppland	8 500	291	7
Jevnaker	Oppland	6 300	225	1
Spolu:		27 800	1 276	11

Hlavné hospodárske odvetvia sú poľnohospodárstvo, lesníctvo, cestovný ruch, ľahký priemysel a služby. Veľká časť obyvateľov pracuje mimo mikroregiónu, najmä v hlavnom meste Oslo.

Spoločným politickým orgánom Hadelandu je stále Regionálna rada, do ktorej sú volení traja predstavitelia to všetkých troch miestnych samospráv (vrátane starostov). Rada sa zaoberá spoločnými prioritami, presadzuje záujmy mikroregiónu navonok voči regionálnej samospráve a štátnej správe a zabezpečuje plnenie regionálnych a národných plánov. Zabezpečuje aj výskum, pripravuje plány spoločných iniciatív a zriaďuje riadiace výbory pre jednotlivé projekty. Jednou zo spoločných iniciatív mikroregiónu Hadeland riadených Radou je BIO-REG Hadeland.

Bioenergetický región Hadeland (BIO-REG Hadeland)

Iniciatíva sa zrodila na farme Eidsalm, ktorá sa stala demonštračným centrom pre výrobu energie z biomasy. 80 % energie spotrebovanej na tejto farme, ktorú tvorili štyri rodiny a poľnohospodár-

ská prevádzka, sa vyrába z biomasy, 10 % zo slnečnej energie a 10 % tvorí elektrina zo siete. Iba 1% celkovej spotrebovanej energie pochádza z fosílnych palív a je určené na pohon vozidiel a motorových píl.

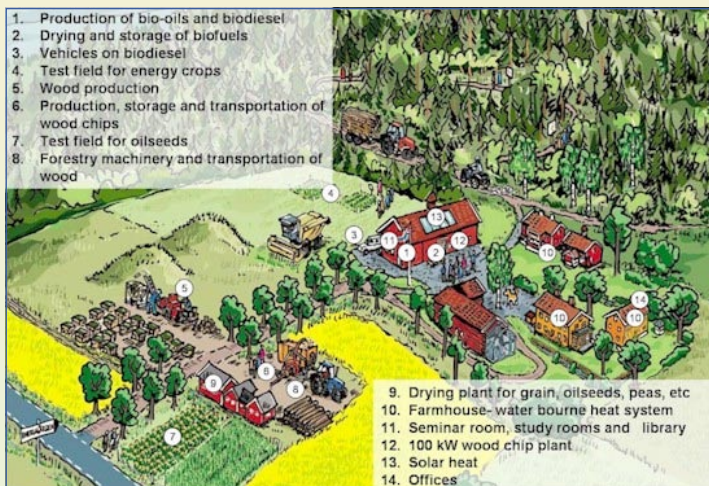
Majiteľ farmy Erik Eid Hole napísal v roku 1986 správu o bioenergii v Hadelande a spolu so skupinou zástupcov obcí, okresu, verejnosti, producentov energie a poľnohospodárskych a lesníckych firiem vypracovali prvý ucelený plán výroby energie z biomasy pre celý región. Cieľom tejto iniciatívy bolo zvýšiť podiel biomasy na produkcii energie v mikroregióne.

V roku 1991 Erik Eid Hole založil bioenergetickú farmu a onedlho boli založené v regióne dve samosprávne spoločnosti na výrobu tepla (Økoverme) a biopalív (Habiol). V roku 2003 vznikla iniciatíva BIO-REG Hadeland s cieľom podnieť rozvoj využívania lokálnej biomasy, znížiť emisie skleníkových plynov, zvýšiť mieru energetickej sebestačnosti regiónu, vytvoriť kapacity verejnej správy na efektívne využívanie energie z biomasy, podnieť spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom a zapojiť do programu verejnosť. Iniciatíva mala formu partnerstva samospráv a riadila ju Regionálna rada Hadeland.

Prvá fáza označovaná ako „Bioreg 1“ (2003 – 2006) sa sústredila najmä na lobing, výskum a prípravu projektov. V tomto období sa pripravili viaceré investične náročné zámery, ktoré sa potom realizovali v druhej fáze s názvom „Bioreg 2“ (2006 – 2008). Hadeland si vyslúžil povest' nórskoho lídra vo využívaní biomasy.

Od roku 2003 sa situácia vo svete zmenila. Čoraz viac regiónov sa

zameriava na využívanie biomasy. Mnohé podniky ťažkého priemyslu si vytvárajú vlastné koncepcie využívania energie z biomasy. Ochrana klímy sa stala medzinárodnou politickou prioritou. Zmenila sa aj situácia v Nórsku. Z farmy Eidsalm sa stalo Centrum pre bioenergiu, ktoré inšpirovalo k vzniku iniciatívy „Aréna – Bioenergetické vnútrozemie“ so sídlom v Hadelande. Vznikla celoštátna sieť iniciatív „Samosprávy zelenej energie“, ktorej prominentným členom je mikroregión Hadeland. V mikroregióne bolo postavených viacero malých elektrární na biomasu a dve teplárne. Miestny výrobca biopalív Habiol začal maloobchodný predaj biopalív a vybuďoval výrobu bionafty v meste Fredrikstad mimo mikroregiónu.

Bioenergetická farma Eidsalm

Financovanie

Väčšiu časť zdrojov iniciatívy BIO-REG Hadeland poskytla Regionálna rada Hadeland a menšiu časť tvorili príspevky z rozpočtu okresu Oppland. V prvom roku mal projekt rozpočet 1,2 milióna nórskych korún (približne 151 tisíc EUR) a v ďalších rokoch priemerne 900 tisíc nórskych korún (asi 113 tisíc EUR). Ďalšie financie boli vyčlenené na vytvorenie fóra na stretávanie partnerov z podnikateľského sektora.

Iniciatívy nadväzujúce na BIO-REG Hadeland

Samosprávy zelenej energie

Táto vládna iniciatíva¹⁶ vznikla v roku 2007 s cieľom otestovať možnosti etablovania klimatickej a energetickej politiky na lokálnej úrovni a podporiť investície miestnych samospráv do úspor energie, využívania obnoviteľných zdrojov a zníženia emisií skleníkových plynov. V súčasnosti je do nej zapojených 21 miestnych samospráv a jeden okres v piatich sieťach.

Prvú sieť vytvorili tri miestne samosprávy z mikroregiónu Hadeland spolu s okresom Oppland. Na aktivity tejto siete vyčlenila vláda 8 miliónov nórskych korún ročne (asi 1 mil. EUR) na obdobie 2008 – 2010. Výsledky poskytujú inšpiráciu ostatným miestnym samosprávam v celom Nórsku. Úlohou siete bolo integrovať energetické a environmentálne koncepcie do celkového plánu regionálneho rozvoja, stanoviť špecifické ciele pre znížovanie emisií skleníkových plynov, podporiť rozvoj podnikania v tomto sektore a zvýšiť informovanosť svojich občanov. Sieť mala vytvoriť modelovú sústavu komunálneho vykurovania na báze biomasy, vytvoriť služobný vozový park na biopalivá, vybudovať sieť čerpacích staníc s bionaftou, zabezpečiť, aby miestni podnikatelia transformovali energetické systémy vo svojich prevádzkach na bázu obnoviteľných zdrojov a aby miestni obyvatelia (hlavne mladá generácia) bola dobre informovaná v tejto oblasti a aby podporovala ciele siete.

Aréna – Bioenergetické vnútrozemie

Tento trojročný program (2008 – 2010) s rozpočtom 13 miliónov nórskych korún (asi 1,6 mil. EUR) zahŕňa dva vnútrozemské nórske okresy Oppland a Hedemark. Je zameraný na tvorbu bioenergetických klastrov. Ciele programu sú zvýšiť podiel spotrebovanej energie vyrobenej z poľnohospodárskej biomasy o 10 %, zabezpečiť ročnú výrobu 30 mil. litrov bionafty, vytvoriť 300 až 500 nových pracovných miest v bioenergetickom sektore a znížiť emisie skleníkových plynov z regiónu o 130 tisíc ton CO₂ za rok. Skúsenosti a poznatky z tohto programu musia byť prenesené do iných regiónov.

Tieto ciele mala iniciatíva dosiahnuť kombináciou dvoch doplňujúcich sa stratégií: sprostredkovaním výmeny informácií, nápadov a inovácií medzi zainteresovanými subjektami a odstránením bariér pre vznik nových podnikov alebo rozvoj existujúcich podnikateľských aktivít zameraných na využívanie biomasy a produkciu biopalív (vrátane podpory trhu a znížovania nákladov).

¹⁶ Iniciatívu vytvorili Ministerstvo pre samosprávy a regionálny rozvoj, Ministerstvo pre ropu a energetiku, Ministerstvo životného prostredia a Nórska asociácia samospráv.

Prínosy iniciatívy BIO REG Hadeland

Hlavným prínosom regionálnej spolupráce je vznik platforiem na výmenu podnetov, informácií, riešenie spoločných problémov a prípravu nových iniciatív a projektov. Flexibilná organizácia otvára priestor pre vznik spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom a umožňuje spájať verejné a súkromné zdroje.

Dobré skúsenosti získané na miestnej úrovni môžu byť inšpiráciou pre iniciatívy na regionálnej úrovni. Regionálna spolupráca tiež umožňuje spájať zdroje a realizovať tak projekty a aktivity, ktoré by miestne samosprávy nevládli financovať a riadiť samostatne. Zastúpenie okresov v Regionálnej rade, ktorá má k dispozícii skúsených odborných projektových manažérov, predstavuje dodatočné kapacity a výborný nástroj na zapojenie miestnych samospráv do realizácie náročnejších projektov.

Udržateľnosť

Regionálna spolupráca a partnerstvá sú silne zakorenené medzi nóorskymi miestnymi samosprávami, ktoré na jednej strane bojujú proti zlučovaniu, ale na druhej strane hľadajú iné spôsoby spolupráce a spájania zdrojov a kapacít. Okresy majú v Nórsku slabšie postavenie a ich zodpovednosti a samotná existencia sú predmetom diskusií na politickej úrovni.

Dôležité skúsenosti

Nórsko nemá jasnú politiku a program na podporu regionálneho rozvoja. Z toho vyplýva, že štát nepoveril konkrétne centrálné inštitúcie kompetenciami v tejto oblasti, neexistuje ani jasná predstava o tom, ako najlepšie využiť komparatívne výhody regiónov pre prospech celej krajiny a nie sú stanovené ani regionálne ciele, ktoré by mali byť napĺňané z okresnej úrovne.

Mnohé partnerstvá sú len moderným pomenovaním pre tradičné formy spolupráce medzi okresmi, bez výraznejšej zmeny metód, organizácie práce alebo rozdelenia zodpovednosti a tomu zodpovedá aj ich rozdielna efektívnosť. Z tohto pohľadu je situácia v Nórsku výrazne odlišná od toho, aký význam má koncept regionálneho partnerstva vo Švédsku alebo Fínsku (ktoré sú kompatibilné s konceptom partnerstva uplatňovaným v EÚ a podporovaným regionálnou politikou EÚ).

Napriek tomu je možné pozorovať zmeny k lepšiemu. Reforma legislatívy z roku 2003 posilnila význam okresov v oblasti posudzovania výziev, definovaní cieľov, tvorbe stratégií a využívaní finančných zdrojov. Prípadové štúdie ukazujú, že subjekty na regionálnej úrovni sú presvedčené o potrebe vládneho financovania regionálneho rozvoja, ale je ťažké merať efekt podporných nástrojov.

Záver

Skúsenosti z Nórska ukazujú, že vďaka stabilnému financovaniu samospráv nepotrebujú tamojšie obce a mikroregióny vytvárať partnerstvá zamerané špecificky na podporu koordinovaného prístupu k externým zdrojom. Namiesto nich tam však vznikajú silné „tematicky orientované“ partnerstvá, ktoré spájajú verejné a súkromné subjekty s cieľom zabezpečiť synergiu zdrojov na rozvoj konkrétneho sektora (napríklad energetickej sebestačnosti regiónu). „Tematicky orientované“ partnerstvá otvárajú aj nóorskym regiónom cestu k doplnkovým financiám z vládnej úrovne a z medzinárodných programov.

